

Βρυξέλλες, 29 Απριλίου 2021
(OR. en)

8153/21

JAI 435
MIGR 73
RELEX 354
COMIX 225

ΔΙΑΒΙΒΑΣΤΙΚΟ ΣΗΜΕΙΩΜΑ

Αποστολέας:	Για τη Γενική Γραμματέα της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, η κα Martine DEPREZ, Διευθύντρια
Ημερομηνία Παραλαβής:	28 Απριλίου 2021
Αποδέκτης:	κ. Jeppe TRANHOLM-MIKKELSEN, Γενικός Γραμματέας του Συμβουλίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης
Αριθ. εγγρ. Επιτρ.:	COM(2021) 120 final
Θέμα:	ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΗ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΠΡΟΣ ΤΟ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟ ΚΑΙ ΤΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ Η στρατηγική της ΕΕ για την οικειοθελή επιστροφή και την επανένταξη

Διαβιβάζεται συνημμένως στις αντιπροσωπίες το έγγραφο - COM(2021) 120 final.

σνημμ.: COM(2021) 120 final

Βρυξέλλες, 27.4.2021
COM(2021) 120 final

**ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΗ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΠΡΟΣ ΤΟ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟ ΚΑΙ
ΤΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ**

Η στρατηγική της ΕΕ για την οικειοθελή επιστροφή και την επανένταξη

{SWD(2021) 121 final}

ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΗ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΠΡΟΣ ΤΟ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟ ΚΑΙ ΤΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ

Η στρατηγική της ΕΕ για την οικειοθελή επιστροφή και την επανένταξη

Εισαγωγή

Το νέο σύμφωνο για τη μετανάστευση και το άσυλο παρέχει μια συνολική και ολοκληρωμένη προσέγγιση που συνδυάζει όλους τους σχετικούς άξονες πολιτικής με στόχο τη δημιουργία ενός αποτελεσματικού, μακροπρόθεσμου και βιώσιμου συστήματος μετανάστευσης και ασύλου. Στόχος είναι να διαρθρωθεί η ικανότητα της ΕΕ ώστε να παρέχει προστασία σε όσους τη χρειάζονται, να ενσωματώνει όσους ζουν και εργάζονται στην ΕΕ, και να παρέχει αποτελεσματικές και ανθρώπινες διαδικασίες για την επιστροφή των ατόμων που δεν έχουν δικαίωμα παραμονής. Ένα κοινό σύστημα της ΕΕ για τις επιστροφές αποτελεί ουσιαστική συνιστώσα ενός συνολικού και ολοκληρωμένου συστήματος διαχείρισης της μετανάστευσης. Οι οικειοθελείς και αναγκαστικές επιστροφές¹ αποτελούν βασικά στοιχεία μιας αποτελεσματικής πολιτικής για την επιστροφή.

Η επιτυχία οποιασδήποτε πολιτικής για την επιστροφή συχνά υπολογίζεται με βάση τον αριθμό των ατόμων που πράγματι επιστρέφουν στη χώρα καταγωγής τους. Επί του παρόντος, οι αριθμοί αυτοί εξακολουθούν να είναι χαμηλοί στην ΕΕ, καθώς μόλις το ένα τρίτο περίπου των ατόμων που έλαβαν από τα κράτη μέλη εντολή να εγκαταλείψουν την ΕΕ έχουν επιστρέψει πραγματικά.² Προκειμένου να είναι αποτελεσματικό, ένα **κοινό σύστημα της ΕΕ για τις επιστροφές** πρέπει να συντίθεται από ισχυρότερες δομές εντός της ΕΕ και συγκεκριμένα από ένα ενισχυμένο νομικό και επιχειρησιακό πλαίσιο για ταχείες και δίκαιες διαδικασίες επιστροφής με τήρηση των θεμελιωδών δικαιωμάτων σύμφωνα με τον Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της ΕΕ, καθώς και από ενισχυμένη διακυβέρνηση σε ενωσιακό και εθνικό επίπεδο, όπως προτείνεται στο νέο σύμφωνο για τη μετανάστευση και το άσυλο. Αυτά πρέπει να συνδυάζονται με πιο αποτελεσματική συνεργασία με χώρες εταίρους όσον αφορά την επιστροφή, την επανεισδοχή και την επανένταξη, όπως περιγράφεται στην πρόσφατη ανακοίνωση της Επιτροπής για την «Ενίσχυση της συνεργασίας για την επιστροφή και την επανεισδοχή στο πλαίσιο μιας δίκαιης, αποτελεσματικής και ολοκληρωμένης μεταναστευτικής πολιτικής της ΕΕ»³. Ωστόσο, για να υπολογιστεί η πραγματική επιτυχία μιας πολιτικής για την επιστροφή, είναι σημαντικό να λαμβάνονται υπόψη όχι μόνο τα ποσοστά επιστροφής, αλλά και η κατάσταση των οικείων ατόμων, ώστε η επιστροφή τους να καθίσταται εφικτή με αξιοπρέπεια και να λαμβάνονται υπόψη οι προοπτικές ενσωμάτωσής τους αφού επιστρέψουν στη χώρα καταγωγής τους.

Σε συνδυασμό με το νέο νομικό πλαίσιο που προτείνεται στο νέο σύμφωνο, η **οικειοθελής επιστροφή** αποτελεί σημαντικό στοιχείο του κοινού συστήματος της ΕΕ για τις επιστροφές. Παράλληλα με τα αποτελεσματικά **μέτρα επανένταξης**, η οικειοθελής επιστροφή αποσκοπεί

¹ Η οικειοθελής επιστροφή αναφέρεται στην υποστηριζόμενη ή ανεξάρτητη επιστροφή ενός ατόμου σε τρίτη χώρα, η οποία βασίζεται στην ελεύθερη βούληση του επιστρέφοντος· η αναγκαστική επιστροφή αναφέρεται στην επιβολή υποχρέωσης επιστροφής, ιδίως δε στη φυσική μεταφορά του επιστρέφοντος σε τρίτη χώρα.

² Από τους 491 195 παρανόμως διαμένοντες υπηκόους τρίτων χωρών που έλαβαν εντολή επιστροφής το 2019, επέστρεψαν πράγματι σε τρίτη χώρα οι 142 320.

³ COM(2021) 56 final.

στην εξασφάλιση της ανθρώπινης, αποτελεσματικής και βιώσιμης επιστροφής των παράτυπων μεταναστών. Η οικειοθελής επιστροφή, η οποία συνήθως θεωρείται πιο αποδοτική από άποψη κόστους σε σχέση με την αναγκαστική επιστροφή, παρέχει στους επιστρέφοντες πραγματικές ευκαιρίες και λαμβάνει υπόψη τις ανάγκες, τις προσδοκίες και τις προοπτικές τους μετά την επιστροφή τους. Εξάλλου, στο πλαίσιο μιας ολοκληρωμένης εταιρικής σχέσης, οι χώρες επιστροφής θα ήταν περισσότερο διατεθειμένες να συμμετάσχουν και να αναλάβουν ίδια ευθύνη για τη διαδικασία όταν οι επιστροφές είναι οικειοθελείς. Τα στοιχεία αυτά δημιουργούν εμπιστοσύνη στο σύστημα, καθιστώντας το περισσότερο αξιόπιστο και αποτελεσματικό.

Μια αποτελεσματική και φιλόδοξη πολιτική **επανάταξης**, ως βασική συνιστώσα ενός κοινού συστήματος της ΕΕ για τις επιστροφές, μπορεί να συμβάλει στην υπερκέραση των κοινωνικοοικονομικών και ψυχοκοινωνικών δυσκολιών που αντιμετωπίζουν οι μετανάστες επιστρέφοντας στην κοινότητά τους, και να καταστήσει την επιστροφή τους περισσότερο βιώσιμη. Η επανάταξη πρέπει να σχεδιάζεται με τη συμμετοχή των εθνικών και τοπικών αρχών, των τοπικών κοινοτήτων υποδοχής και της κοινωνίας των πολιτών, ώστε να παρέχονται απτές μελλοντικές προοπτικές για τον επιστρέφοντα και την τοπική κοινότητα. Μια φιλόδοξη πολιτική επανάταξης θα πρέπει να διευκολύνει αλλά και να επωφελείται από την ανάπτυξη αμοιβαία επωφελών και ολοκληρωμένων εταιρικών σχέσεων με τις χώρες εταίρους που βρίσκονται στο επίκεντρο της εξωτερικής διάστασης του νέου συμφώνου. Η βιώσιμη επανάταξη θα πρέπει επίσης να συμβάλλει σε ευρύτερες στρατηγικές ανάπτυξης σε χώρες εταίρους, ώστε να παράγονται αναπτυξιακά οφέλη και να αντιμετωπίζονται ορισμένα από τα γενεσιουργά αίτια της παράτυπης μετανάστευσης.

Η παρούσα στρατηγική **προάγει την οικειοθελή επιστροφή και την επανάταξη ως αναπόσπαστο τμήμα ενός κοινού συστήματος της ΕΕ για τις επιστροφές**. Η Επιτροπή έχει στηρίξει σε βάθος χρόνου την οικειοθελή επιστροφή και την επανάταξη μέσα από διάφορα εθνικά συστήματα και έργα χρηματοδοτούμενα από την ΕΕ. Ωστόσο, είναι η πρώτη φορά που η Επιτροπή παρουσιάζει μια στρατηγική για την οικειοθελή επιστροφή και την επανάταξη, η οποία καθορίζει νέες προσεγγίσεις για τον σχεδιασμό, την προώθηση και την εφαρμογή της οικειοθελούς επιστροφής και της επανάταξης. Στόχος της παρούσας στρατηγικής είναι η ανάπτυξη μιας **πιο ενιαίας και συντονισμένης προσέγγισης μεταξύ των κρατών μελών**, ώστε να αξιοποιηθεί πλήρως το δυναμικό της οικειοθελούς επιστροφής και επανάταξης. Η παρούσα στρατηγική προτείνει μια προσέγγιση που ευνοεί τη συνεκτική δράση, διαμορφώνει στενότερους δεσμούς με αναπτυξιακές πρωτοβουλίες και εθνικές στρατηγικές χωρών εταίρων, ενισχύει την ικανότητά τους και ευνοεί την ανάληψη ίδιας ευθύνης για την επιστροφή, την επανεισδοχή και την επανάταξη των υπηκόων τους. Στόχος είναι να **προαχθεί η αποτελεσματικότητα και η βιωσιμότητα** του κοινού συστήματος της ΕΕ για τις επιστροφές προς αμοιβαίο όφελος των επιστρεφόντων, της ΕΕ και των τρίτων χωρών.

Η παρούσα στρατηγική στηρίζει την επιτυχή εφαρμογή των **βασικών στοιχείων του νέου συμφώνου για τη μετανάστευση και το άσυλο**, ιδίως τους σαφείς κανόνες και διαδικασίες για την επιστροφή στα σύνορα, τη χορηγία επιστροφής και τις νέες δομές διακυβέρνησης, διευκολύνοντας τις ταχείες οικειοθελείς επιστροφές των αιτούντων άσυλο των οποίων η αίτηση έχει απορριφθεί στα εξωτερικά σύνορα και θεσπίζοντας ένα κοινό πλαίσιο για την οικειοθελή επιστροφή και την επανάταξη, το οποίο μπορεί να διευκολύνει την εφαρμογή μέτρων αλληλεγγύης.

1. Αξιοποίηση των επιτευγμάτων

Η νέα στρατηγική αξιοποιεί πρωτοβουλίες που δρομολογήθηκαν τα προηγούμενα έτη και τις εμπειρίες που αποκομίστηκαν κατά την εφαρμογή εθνικών και κοινών προγραμμάτων οικειοθελούς επιστροφής και επανένταξης, καθώς και πρωτοβουλίες χρηματοδοτούμενες από την ΕΕ σε τρίτες χώρες. Διάφορες πρωτοβουλίες βρίσκονται σε εξέλιξη και παρέχουν τη βάση για την ανάπτυξη του συνεκτικού πλαισίου που προτείνει η παρούσα στρατηγική.

Το **Ευρωπαϊκό Δίκτυο Επιστροφής και Επανένταξης**, το οποίο επιδοτείται από την ΕΕ, είναι ένα δίκτυο διαφόρων κρατών μελών και συνδεδεμένων χωρών Σένγκεν⁴ που διευκολύνει τη συνεργασία μεταξύ των αρμόδιων για τη μετανάστευση αρχών. Το Δίκτυο έχει εξελιχτεί σε βασικό ενδιαφερόμενο φορέα όσον αφορά τη διαδικασία της υποστηριζόμενης οικειοθελούς επιστροφής και επανένταξης. Παρέχει βοήθεια στους επιστρέφοντες συνάπτοντας συμβάσεις από κοινού με παρόχους υπηρεσιών επανένταξης στις χώρες επιστροφής και διερευνώντας και εφαρμόζοντας καινοτόμες λύσεις σε συνεργασία με τα μέλη του και με τρίτες χώρες. Από τα μέσα του 2018 που συστάθηκε, το Δίκτυο (με τον προκάτοχό του, το Ευρωπαϊκό Δίκτυο Επανένταξης) έχει στηρίξει τα συμμετέχοντα κράτη μέλη στην επίτευξη της επιτυχούς επιστροφής και επανένταξης περίπου 25 000 μεταναστών.

Βάσει της ενισχυμένης εντολής που διαθέτει, ο **Ευρωπαϊκός Οργανισμός Συνοριοφυλακής και Ακτοφυλακής (Frontex)**

αναπτύσσει την ικανότητά του όσον αφορά τη στήριξη της οικειοθελούς επιστροφής και της επανένταξης. Το 2020 ο Οργανισμός άρχισε να παρέχει στήριξη στα κράτη μέλη στον τομέα των οικειοθελών επιστροφών. Ποσοστό περίπου 18 % των επιχειρήσεων επιστροφής που οργανώθηκαν από τον Οργανισμό το 2020 ήταν οικειοθελείς επιστροφές, και το ποσοστό αυτό αυξάνεται. Στα μέσα του 2022, ο Frontex θα αναλάβει τις δραστηριότητες του **Ευρωπαϊκού Δικτύου Επιστροφής και Επανένταξης**. Με τον τρόπο αυτό θα διασφαλιστεί ότι τα οφέλη του Δικτύου

Επιχειρησιακό πλαίσιο για την επανένταξη και την ανάπτυξη

Από το 2015 έχουν αξιοποιηθεί αναπτυξιακοί προϋπολογισμοί για την ενίσχυση των προσπαθειών επανένταξης των επιστρεφόντων μεταναστών από την Ευρώπη και τις χώρες διέλευσης. Στο **Ευρωπαϊκό Δίκτυο Επιστροφής και Επανένταξης** συμμετείχαν οι εθνικές αρχές και η Επιτροπή στο πλαίσιο μιας καινοτόμου πρωτοβουλίας που αποσκοπεί στη διερεύνηση των επιλογών για στενότερη συνεργασία και για ευθυγράμμιση των στόχων. Το Δίκτυο δημιούργησε ένα επιχειρησιακό πλαίσιο που παρέχει συμβουλές σχετικά με τρόπους ανάπτυξης πρακτικής, επιτόπιας

θα επεκταθούν ισότιμα σε όλα τα κράτη μέλη και ότι ο Frontex θα μπορέσει να εκπληρώσει την εντολή του στον τομέα των επιστροφών με απόλυτα αποτελεσματικό τρόπο, παρέχοντας αδιάλειπτη στήριξη στην οργάνωση εξατομικευμένης βοήθειας για τους επιστρέφοντες σε θέματα επιστροφής και επανένταξης, ιδίως μέσω παρόχων υπηρεσιών επανένταξης σε τρίτες χώρες. Το πρώτο **πilotικό έργο του Frontex για την εξατομικευμένη στήριξη επιστρεφόντων από την ΕΕ στο πλαίσιο κοινών υπηρεσιών επανένταξης** θα ξεκινήσει τον Μάιο του 2021, εξέλιξη που ανοίγει τον δρόμο για την πλήρη επιχειρησιακή εφαρμογή

⁴ Αυστρία, Βέλγιο, Δανία, Φινλανδία, Γαλλία, Γερμανία, Ελλάδα, Λουξεμβούργο, Μάλτα, Κάτω Χώρες, Νορβηγία, Ισπανία, Σουηδία, Ελβετία.

της εντολής του Οργανισμού σχετικά με την υποστηριζόμενη οικειοθελή επιστροφή και επανένταξη.

Προκειμένου να ενισχύσει την ποιότητα της παροχής συμβουλών σε θέματα επιστροφής, η Επιτροπή ανέπτυξε, στο πλαίσιο του Ευρωπαϊκού Δικτύου Μετανάστευσης, ένα **πλαίσιο της ΕΕ για την παροχή συμβουλών σε θέματα επιστροφής** το οποίο παρέχει καθοδήγηση σε οργανισμούς των κρατών μελών όσον αφορά τη θέσπιση, τη διαχείριση και την ανάπτυξη δομών παροχής συμβουλών στα κράτη μέλη. Πρόκειται για ένα πλαίσιο αναφοράς για τη δημιουργία και τη διεξαγωγή εθνικών προγραμμάτων παροχής συμβουλών σε θέματα επιστροφής, και αντιμετωπίζει τις προκλήσεις της παροχής συμβουλών προάγοντας ορθές πρακτικές και παρέχοντας συστάσεις. Επιπλέον, σε συνεργασία με το Διεθνές Κέντρο για την Ανάπτυξη Μεταναστευτικής Πολιτικής (ICMPD) και τον Frontex, το Ευρωπαϊκό Δίκτυο Επιστροφής και Επανένταξης αναπτύσσει ένα **κοινό πρόγραμμα εκπαίδευσης για τους συμβούλους επιστροφής**, το οποίο επικεντρώνεται στις δεξιότητες και τις ικανότητες που χρειάζονται οι σύμβουλοι. Η συμμετοχή του Frontex στον σχεδιασμό του εν λόγω προγράμματος εκπαίδευσης εξασφαλίζει τη συμπληρωματικότητα με το έργο του Οργανισμού για κατάρτιση εμπειρογνομόνων στην πολιτική επιστροφής υπό την ιδιότητα των μελών του μόνιμου σώματος.

Η ΕΕ και τα κράτη μέλη της έχουν προσδιορίσει, σε στρατηγικό και επιχειρησιακό επίπεδο, την ανάγκη για συνεργασία και για ανάπτυξη **κοινών εργαλείων** με σκοπό τη στήριξη της υποστηριζόμενης οικειοθελούς επιστροφής και της βιώσιμης επανένταξης. Ορισμένα από τα κύρια εργαλεία που θα στηρίζουν την υλοποίηση της στρατηγικής στην πράξη βρίσκονται ήδη σε προηγμένο στάδιο ανάπτυξης.

Το **εργαλείο βοήθειας για την επανένταξη (RIAT)** διευκολύνει την ανταλλαγή πληροφοριών και τη διαβούλευση μεταξύ συμβούλων σε θέματα επιστροφής και παρόχων υπηρεσιών επανένταξης σε ένα ασφαλές ψηφιακό περιβάλλον, και παρέχει στους χρήστες τη δυνατότητα παρακολούθησης προγραμμάτων υποστηριζόμενης οικειοθελούς επιστροφής και επανένταξης. Η Επιτροπή έχει επίσης καταρτίσει έναν **κατάλογο βοήθειας σε θέματα επιστροφής και επανένταξης (RRAI)** όπου συγκεντρώνονται πληροφορίες σχετικά με το είδος της βοήθειας (δηλαδή, επίπεδο και είδος βοήθειας σε χρήμα ή σε είδος), τους δυνητικούς δικαιούχους, τους εμπλεκόμενους οργανισμούς και τα στάδια της διαδικασίας κατά τα οποία παρέχεται στήριξη. Τα εργαλεία αυτά θα καταστήσουν δυνατό τον καλύτερο συντονισμό σε ενωσιακό και εθνικό επίπεδο, μεταξύ άλλων στο πλαίσιο της χορηγίας επιστροφής, θα βελτιώσουν την κατανομή της χρηματοδότησης και θα προαγάγουν την ανταλλαγή βέλτιστων πρακτικών⁵.

Η **κοινή πρωτοβουλία της ΕΕ και του Διεθνούς Οργανισμού Μετανάστευσης (ΔΟΜ)** για την προστασία και την επανένταξη των μεταναστών, που χρηματοδοτείται από το καταπιστευματικό ταμείο της ΕΕ για την Αφρική, ξεκίνησε τον Δεκέμβριο του 2016. Μεταξύ άλλων δραστηριοτήτων, η κοινή πρωτοβουλία έχει στηρίξει την υποστηριζόμενη οικειοθελή επιστροφή και τη βιώσιμη επανένταξη στην περιοχή του Σαχέλ και της Λίμνης Τσαντ, στο Κέρασ της Αφρικής και στη Βόρεια Αφρική, και έχει συμβάλλει στην ενίσχυση των δομών

---

⁵ Περισσότερες πληροφορίες σχετικά με το πλαίσιο της ΕΕ για την παροχή συμβουλών σε θέματα επιστροφής και το μέσο χορήγησης βοήθειας για την επανένταξη παρέχονται στο έγγραφο εργασίας των υπηρεσιών της Επιτροπής που συνοδεύει την παρούσα ανακοίνωση.

διακυβέρνησης της μετανάστευσης σε τρίτες χώρες. Από τον Απρίλιο του 2017 έως τον Οκτώβριο του 2020, παρείχε βοήθεια για την υποδοχή μετά την άφιξη σε 93 110 μετανάστες και βοήθεια για την επανένταξη σε 75 182 μετανάστες, στηρίζοντας 34 646 ανθρωπιστικές επιστροφές από τη Λιβύη στις χώρες καταγωγής. Η κοινή πρωτοβουλία απέδωσε ικανοποιητικά αποτελέσματα όσον αφορά τις επιστροφές. Όσον αφορά την επανένταξη, οι προκλήσεις που εντοπίστηκαν περιλαμβάνουν την ανάληψη ίδιας ευθύνης και την ικανότητα των εθνικών αρχών, τον συντονισμό με άλλους φορείς που εκτελούν παρόμοιες πράξεις και την ποιότητα της παρακολούθησης⁶. Οι μελλοντικές κοινές προσπάθειες στήριξης της επανένταξης θα πρέπει να ενσωματώνονται στην ολοκληρωμένη προσέγγιση και να ευθυγραμμίζονται με τις γεωγραφικές προτεραιότητες που προσδιορίζονται στο πλαίσιο αυτό.

2. Προκλήσεις που πρέπει να αντιμετωπιστούν

Παρά τα όσα έχουν επιτευχθεί τα τελευταία έτη, υπάρχει ακόμη δυνατότητα να μεγιστοποιηθούν τα οφέλη της οικειοθελούς επιστροφής και της επανένταξης. Επί του παρόντος, το ποσοστό των οικειοθελών επιστροφών αντιστοιχεί σε 27 % του συνόλου των αναχωρήσεων από την ΕΕ. Ορισμένες αδυναμίες εμποδίζουν την πλήρη αποτελεσματικότητα και την επέκταση εντός της ΕΕ της ενωσιακής δράσης για τη στήριξη της οικειοθελούς επιστροφής και της επανένταξης, καθώς και τη βιωσιμότητα της επανένταξης σε τρίτες χώρες.

Κατακερματισμός των προσεγγίσεων. Η στήριξη για οικειοθελή επιστροφή και επανένταξη στην ΕΕ είναι κατακερματισμένη, καθώς τα κράτη μέλη ακολουθούν διαφορετικές προσεγγίσεις, χωρίς να υπάρχει η αναγκαία συνοχή ώστε η πολιτική να είναι αποτελεσματική. Η κατάσταση αυτή οφείλεται στην έλλειψη κοινού πλαισίου και στο γεγονός ότι τα κράτη μέλη αναπτύσσουν διαφορετικά επίπεδα συνεργασίας με οποιαδήποτε δεδομένη τρίτη χώρα.

Συνεπώς, ενώ όλα τα κράτη μέλη διαθέτουν εθνικά προγράμματα για την υποστηριζόμενη οικειοθελή επιστροφή και την επανένταξη, τα προγράμματα αυτά διαφέρουν σημαντικά. Ειδικότερα, υπάρχουν αποκλίσεις όσον αφορά το πεδίο εφαρμογής τους (π.χ. ορισμένα προγράμματα καλύπτουν μόνο αιτούντες άσυλο των οποίων η αίτηση έχει απορριφθεί), τις διαδικασίες και το επίπεδο της βοήθειας που παρέχεται στους επιστρέφοντες. Η κατάσταση αυτή **υπονομεύει την εμπιστοσύνη των επιστρεφόντων και των τρίτων χωρών** στο σύστημα αλλά και την προθυμία τους να συμμετάσχουν. Τα διαφορετικά επίπεδα ή τύποι στήριξης προκαλούν εντάσεις όταν οι επιστρέφοντες συγκρίνουν την κατάστασή τους κατά τη διάρκεια κοινών επιχειρήσεων επιστροφής ή μετά την επιστροφή τους, και δυσχεραίνουν για τις χώρες καταγωγής και τους παρόχους υπηρεσιών επανένταξης την παροχή συμπληρωματικών υπηρεσιών επανένταξης. Με τη σειρά της, η έλλειψη αυτή συνεπούς προσέγγισης περιπλέκει την εφαρμογή των συμφωνιών και των ρυθμίσεων της ΕΕ για την επανεισδοχή και τη συνολική συνεργασία στο πλαίσιό τους. Μπορεί επίσης να υπονομεύσει τις προσπάθειες χωρών εταίρων να αναπτύξουν μια συνεκτική προσέγγιση όσον αφορά την επανένταξη των επιστρεφόντων μεταναστών και δημιουργεί εσφαλμένες προσδοκίες στις

---

⁶ Βλ. ενδεικτικά την έκθεση με τίτλο «Learning Lessons from the EUTF»:
https://ec.europa.eu/trustfundforafrica/sites/eutf/files/exec_summary_l1ii_0.pdf και
https://ec.europa.eu/trustfundforafrica/sites/eutf/files/learning_lessons_from_the_eutf_5.pdf.

χώρες εταίρους σχετικά με το τι μπορεί να προσφέρει η ΕΕ. Ο κατακερματισμός μπορεί επίσης να ενθαρρύνει και να οδηγήσει σε **μη επιτρεπόμενες μετακινήσεις παράτυπων μεταναστών** που επιδιώκουν να επιλέξουν την εθνική δέσμη μέτρων που εξυπηρετεί καλύτερα τα ατομικά τους συμφέροντα.

Προκειμένου να αξιοποιηθεί πλήρως το δυναμικό των οικειοθελών επιστροφών πρέπει

Το κόστος της επιστροφής

Η οικειοθελής επιστροφή θεωρείται γενικά αποδοτικότερη από πλευράς κόστους σε σχέση με την αναγκαστική επιστροφή. Στην εκτίμηση του κόστους της οικειοθελούς επιστροφής θα πρέπει να συνυπολογίζεται η βοήθεια σε χρήμα και σε είδος που παρέχεται στον επιστρέφοντα, η πτήση και, κατά περίπτωση, η δέσμη μέτρων για την επανένταξη. Όσον αφορά τις αναγκαστικές επιστροφές, το κόστος περιλαμβάνει τη στέγαση του επιστρέφοντος σε εγκατάσταση κράτησης ενόψει απομάκρυνσης, καθώς και τα έξοδα για συνοδούς και άλλες ειδικές ρυθμίσεις πριν από, κατά τη διάρκεια και μετά την επιστροφή. Η Υπηρεσία Έρευνας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου εκτιμά ότι το κόστος της αναγκαστικής επιστροφής ανέρχεται σε

επίσης να βελτιωθούν ορισμένες πτυχές του ισχύοντος νομικού πλαισίου. Είναι σαφές ότι όσο ταχύτερα επιστρέψει ένας παράτυπος μετανάστης, τόσο πιθανότερο είναι να αποδεχτεί την επιστροφή, εφόσον αυτή πραγματοποιείται στο πλαίσιο μιας δίκαιης και αποτελεσματικής διαδικασίας και το εν λόγω άτομο λαμβάνει ακριβή και ολοκληρωμένη πληροφόρηση. Ωστόσο, η διαφυγή εντός της προθεσμίας που προβλέπεται για την οικειοθελή αναχώρηση εξακολουθεί να συνιστά σημαντικό ζήτημα, το οποίο παρακωλύει περαιτέρω την επιστροφή. **Οι ταχείες και δίκαιες κοινές διαδικασίες και κανόνες για το άσυλο και την επιστροφή**, σε συνδυασμό με καλύτερη στήριξη της οικειοθελούς επιστροφής —μεταξύ άλλων για μετανάστες που υποβάλλονται στη διαδικασία επιστροφής στα σύνορα και σε διοικητική κράτηση όταν απαιτείται— μπορούν να αυξήσουν τις οικειοθελείς επιστροφές κατά τα πρώιμα στάδια της διαδικασίας επιστροφής.

Ανεπαρκής συλλογή δεδομένων. Τα στατιστικά στοιχεία που είναι διαθέσιμα επί του παρόντος δεν παρέχουν ολοκληρωμένη εικόνα για τη χρήση της οικειοθελούς επιστροφής και επανένταξης στην ΕΕ, καθώς τα κράτη μέλη δεν είναι υποχρεωμένα να υποβάλλουν έκθεση σχετικά με την κατανομή μεταξύ οικειοθελών και αναγκαστικών επιστροφών και σχετικά με τον τύπο βοήθειας που παρέχεται στους επιστρέφοντες.

Απουσία ενός συνεκτικού πλαισίου για την παροχή συμβουλών σε θέματα επιστροφής και ενός μηχανισμού παραπομπής των επιστρεφόντων σε προγράμματα επιστροφής και επανένταξης (παραπομπές). Η αποτελεσματική παροχή συμβουλών σε θέματα επιστροφής είναι ουσιαστικής σημασίας για την ενίσχυση της σύνδεσης μεταξύ των σταδίων πριν από την αναχώρηση και μετά την άφιξη, καθώς και για την επιτυχία της επανένταξης. Επί του παρόντος, δεν υπάρχει πλαίσιο σχετικά με την παροχή συμβουλών ή με τις ελάχιστες απαιτήσεις όσον αφορά τα προσόντα και την κατάρτιση για την παροχή των συγκεκριμένων υπηρεσιών. Χρησιμοποιούνται διάφοροι μηχανισμοί για την παραπομπή των επιστρεφόντων σε προγράμματα επιστροφής και επανένταξης, που οδηγούν σε κατακερματισμό, απώλεια πληροφοριών και αναντιστοιχία μεταξύ των δεξιοτήτων, των αναγκών και των φιλοδοξιών των μεταναστών και της παρεχόμενης στήριξης. Προκειμένου να παρέχονται υπηρεσίες υψηλής ποιότητας, οι σύμβουλοι σε θέματα επιστροφής χρειάζονται ειδική **κατάρτιση και**

πρόσβαση σε επικαιροποιημένες πληροφορίες σχετικά με τη βοήθεια που διατίθεται στους επιστρέφοντες και τις υφιστάμενες ευκαιρίες στις χώρες επιστροφής.

Ανεπαρκής συντονισμός μεταξύ των ενδιαφερόμενων φορέων. Στον τομέα της οικειοθελούς επιστροφής και επανένταξης δραστηριοποιούνται μια σειρά από ενδιαφερόμενοι φορείς και παράγοντες, ιδίως εθνικές και τοπικές αρχές της ΕΕ, διεθνείς οργανισμοί και οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών, αρχές τρίτων χωρών σε εθνικό και τοπικό επίπεδο. Μεταξύ αυτών περιλαμβάνονται συνοριακές και μεταναστευτικές αρχές, πάροχοι υπηρεσιών κοινωνικής μέριμνας και υγειονομικής περίθαλψης, αρχές στέγασης και εκπαίδευσης, οργανώσεις νομικής συνδρομής και μη κερδοσκοπικές οργανώσεις σε πολλές χώρες και σε διάφορα επίπεδα. Η έλλειψη αποτελεσματικού συντονισμού μεταξύ των εν λόγω οργανισμών οδηγεί σε επικαλύψεις και ανεπάρκειες. Για παράδειγμα, ενδέχεται ένα κράτος μέλος να στηρίζει την περαιτέρω μετακίνηση ενός επιστρέφοντος από το αεροδρόμιο άφιξης στην πόλη καταγωγής, καθώς και την εκεί βραχυχρόνια διαμονή, τη στιγμή που κάποιιο άλλο έργο της ΕΕ χρηματοδοτεί ήδη την ίδια διαμονή σε συνδυασμό με ιατρική περίθαλψη. Οι ανεπαρκείς συνέργειες με εθνικές αναπτυξιακές στρατηγικές σε χώρες εταίρους μπορεί να επηρεάσουν την αποτελεσματικότητα και τη βιωσιμότητα των προγραμμάτων επανένταξης. Για παράδειγμα, η κατάρτιση που παρέχεται στους επιστρέφοντες πρέπει να λαμβάνει υπόψη τις πιθανές συνέργειες με τα εν εξελίξει έργα ανάπτυξης και να ευθυγραμμίζεται με εθνικές στρατηγικές για την προώθηση ορισμένων τομέων. Για να αποφεύγονται επικαλύψεις ή κενά, πρέπει να υπάρχει συντονισμός μεταξύ των κρατών μελών όσον αφορά τα έργα, και η επανένταξη θα πρέπει να ενσωματωθεί σε δραστηριότητες προγραμματισμού.

Έλλειψη βιωσιμότητας, μεταξύ άλλων λόγω μη ανάληψης ίδιας ευθύνης και λόγω έλλειψης ικανότητας από πλευράς των χωρών καταγωγής. Οι χώρες εταίροι αντιμετωπίζουν γενικά την επανένταξη ως ένα θετικό στοιχείο της συνεργασίας για την επανεισδοχή. Ωστόσο, λόγω ανεπαρκούς ικανότητας, ελάχιστες τρίτες χώρες είναι σε θέση να διαχειριστούν τη διαδικασία επανένταξης και να εξασφαλίσουν επαρκή συντονισμό με τις εθνικές στρατηγικές για τη μετανάστευση και την ανάπτυξη. Για παράδειγμα, μια χώρα εταίρος πρόθυμη να συμμετάσχει στην παροχή υπηρεσιών επανένταξης στους επιστρέφοντες υπηκόους της ενδέχεται να μη διαθέτει δομή διακυβέρνησης, προσωπικό με τις απαιτούμενες δεξιότητες (μεταξύ άλλων για τη διαχείριση της στήριξης που παρέχουν οι χορηγοί και την παρακολούθηση) και την ικανότητα παροχής δημόσιων υπηρεσιών προσαρμοσμένων στις συγκεκριμένες οικονομικές, κοινωνικές και ψυχοκοινωνικές ανάγκες των επιστρεφόντων. Επιπλέον, οι τοπικοί πάροχοι βοήθειας για την επανένταξη ενδέχεται να υπολείπονται σε ικανότητα. Κατά συνέπεια, οι διαδικασίες επανένταξης μπορεί να στερούνται βιωσιμότητας και να εξαρτώνται σε μεγάλο βαθμό από τους χορηγούς και τους επιχειρησιακούς εταίρους, καθώς και να κινδυνεύουν επίσης να κατακερματιστούν λόγω έλλειψης συνοχής μεταξύ των συστημάτων που χρηματοδοτούνται από χορηγούς.

Ανεπαρκής χρηματοδότηση. Η οικειοθελής επιστροφή και η επανένταξη έχουν αναχθεί σε μείζονες προτεραιότητες για την ΕΕ και τα κράτη μέλη της. Ωστόσο, τα κονδύλια χρηματοδότησης που κινητοποιήθηκαν για την αύξηση των οικειοθελών επιστροφών δεν ήταν πάντοτε σε θέση να καλύψουν όλες τις ανάγκες και τις προσδοκίες.

Η **πανδημία της COVID-19** είναι μία επιπλέον πρόκληση, καθώς δυσχεραίνει την ικανότητα της ΕΕ να προβαίνει σε επιστροφές παράτυπων μεταναστών, περιορίζει την

ικανότητα τρίτων χωρών όσον αφορά την επανεισδοχή και επανένταξη των πολιτών τους, και μπορεί να μειώσει την προθυμία των μεταναστών να επιστρέψουν λόγω του κοινωνικοοικονομικού αντικτύπου της πανδημίας στις χώρες καταγωγής.

3. Μια στρατηγική προσέγγιση για την οικειοθελή επιστροφή και την επανένταξη

Η παρούσα στρατηγική αναγνωρίζει την αξία της οικειοθελούς επιστροφής και αποσκοπεί στην **αύξηση του αριθμού και του ποσοστού των οικειοθελών επιστροφών** από την Ευρώπη και από τις χώρες διέλευσης, στη **βελτίωση της ποιότητας** της στήριξης και της συμμετοχής των επιστρεφόντων, καθώς και στην ενίσχυση της **συνοχής και της διακυβέρνησης** στο πλαίσιο της δράσης της ΕΕ.

Η στρατηγική διαμορφώνει μια **νέα, περισσότερο συντονισμένη και ολοκληρωμένη προσέγγιση** ως προς τον σχεδιασμό, την προώθηση και την εφαρμογή συστημάτων και δράσεων υποστηριζόμενης οικειοθελούς επιστροφής και επανένταξης σε τρίτες χώρες, ώστε να βελτιωθούν οι δεσμοί με άλλες αναπτυξιακές πρωτοβουλίες, να αναπτυχθεί η ικανότητα τρίτων χωρών και η ανάληψη ίδιας ευθύνης για την επανένταξη των υπηκόων τους και να καταστούν τα συστήματα βιώσιμα. Η παρούσα στρατηγική ακολουθεί και προάγει τους συνολικούς στόχους του νέου συμφώνου για τη μετανάστευση και το άσυλο, συμπεριλαμβανομένων των δομών διακυβέρνησης και του μηχανισμού για τη συνεργασία σε θέματα επιστροφής και επανεισδοχής που καθορίζονται στην πρόταση κανονισμού για τη διαχείριση του ασύλου και της μετανάστευσης. Επιπλέον, η υλοποίηση της παρούσας στρατηγικής θα καθιστούσε αποτελεσματικότερη τη **διαδικασία επιστροφής στα σύνορα** που προτείνεται στο νέο σύμφωνο, προάγοντας τις ταχείες οικειοθελείς επιστροφές από τα εξωτερικά σύνορα της ΕΕ, περιορίζοντας με τον τρόπο αυτό τη διάρκεια παραμονής των ατόμων στο πλαίσιο της διαδικασίας στα σύνορα και μεγιστοποιώντας συνολικά την αποδοτικότητά της. Εξάλλου, μια αποτελεσματική διαδικασία επιστροφής στα σύνορα θα διευκολύνει και θα ενθαρρύνει τις οικειοθελείς επιστροφές, καθώς οι άνθρωποι θα είναι διαθέσιμοι και περισσότερο πρόθυμοι να συνεργαστούν με τις αρχές. Εξοπλίζει καλύτερα την ΕΕ ώστε να αντιδρά σε καταστάσεις μεταναστευτικής πίεσης διευκολύνοντας τη **χορηγία για οικειοθελείς επιστροφές**, με ένα κοινό πλαίσιο που περιορίζει τον κατακερματισμό και ενισχύει τη συνεργασία μεταξύ των κρατών μελών.

Έναντι των προκλήσεων αυτών, η στρατηγική προβλέπει ένα ευρύ φάσμα μέτρων στο πλαίσιο **επτά πυλώνων**, οι οποίοι εμπεριέχουν εσωτερικές, εξωτερικές και επιχειρησιακές πτυχές της οικειοθελούς επιστροφής και της επανένταξης και καλύπτουν:

1. ένα αποτελεσματικότερο νομικό και επιχειρησιακό πλαίσιο·
2. αποτελεσματικό συντονισμό μεταξύ όλων των ενδιαφερομένων φορέων·
3. στήριξη της οικειοθελούς επιστροφής και επανένταξης των μεταναστών από τρίτες χώρες και μεταξύ αυτών·
4. αποτελεσματική παροχή συμβουλών όσον αφορά την επιστροφή και την παραπομπή·
5. εξασφάλιση ποιοτικής στήριξης·
6. ενίσχυση της βιωσιμότητας της στήριξης της επανένταξης και της ανάληψης ίδιας ευθύνης από τις χώρες εταίρους και
7. χρηματοδότηση της οικειοθελούς επιστροφής και επανένταξης.

Η επιτυχία της στρατηγικής βασίζεται στην **ομαλή και εποικοδομητική συνεργασία** μεταξύ των συναφών ενδιαφερομένων φορέων, συμπεριλαμβανομένων του Ευρωπαϊκού

Κοινοβουλίου, των κρατών μελών, της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, του ύπατου εκπροσώπου της Ένωσης για θέματα εξωτερικής πολιτικής και πολιτικής ασφαλείας, του Frontex, των χωρών εταίρων και πλειάδας παρόχων υπηρεσιών οικειοθελούς επιστροφής και επανένταξης (π.χ. διεθνείς οργανισμοί και οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών, εθνικές και τοπικές αρχές) που δραστηριοποιούνται στον εν λόγω τομέα.

3.1 Ένα αποτελεσματικότερο νομικό και επιχειρησιακό πλαίσιο

Ενώ τα βασικά στοιχεία της παρούσας στρατηγικής μπορούν να εφαρμοστούν βάσει του ισχύοντος νομικού πλαισίου, η ενίσχυσή του είναι αναγκαία για την **πλήρη στήριξη μιας στρατηγικής και συνεκτικής προσέγγισης** της οικειοθελούς επιστροφής και της επανένταξης. Η οδηγία για την επιστροφή⁷ θέτει σε προτεραιότητα την οικειοθελή έναντι της αναγκαστικής επιστροφής, όμως δεν παρέχει ένα πλαίσιο για τη θέσπιση και τη διεξαγωγή προγραμμάτων υποστηριζόμενης οικειοθελούς επιστροφής ή για τη στήριξη της επανένταξης παράτυπων μεταναστών. Επίσης, το διεθνές δίκαιο στερείται κανόνων ή υποχρεώσεων όσον αφορά την παροχή τέτοιας στήριξης.⁸

Το νέο νομικό πλαίσιο που προτείνεται στο πλαίσιο του νέου συμφώνου θα αντιμετωπίσει αυτές τις ελλείψεις και θα θέσει σε εφαρμογή μια πιο ενοποιημένη διακυβέρνηση με βάση τον κανονισμό για τη διαχείριση του ασύλου και της μετανάστευσης⁹. Η πρόταση **αναδιατύπωσης της οδηγίας για την επιστροφή**¹⁰ παρέχει μια κοινή βάση για την επίτευξη συνοχής μεταξύ των εθνικών προγραμμάτων για την οικειοθελή επιστροφή και —κατά περίπτωση— την επανένταξη, καθώς και καλύτερους κανόνες για τη βελτίωση της συνεργασίας των μεταναστών και τον περιορισμό της διαφυγής. Επιπλέον, μαζί με την τροποποιημένη πρόταση **κανονισμού για τις διαδικασίες ασύλου**¹¹, αποσκοπεί στη μείωση της διάρκειας των διαδικασιών επιστροφής και στο να καταστήσει γενικότερα τις διαδικασίες επιστροφής απλούστερες και αποτελεσματικότερες, διασφαλίζοντας παράλληλα τον σεβασμό των δικαιωμάτων των επιστρεφόντων, ιδίως του θεμελιώδους δικαιώματος πραγματικής προσφυγής, σε όλα τα στάδια της διαδικασίας επιστροφής. Αυτό, με τη σειρά του, θα ευνοήσει την εφαρμογή των οικειοθελών επιστροφών. Η φιλοδοξία και οι στόχοι που καθορίζονται στην παρούσα στρατηγική θα πρέπει να αποτυπώνονται στις συνεχιζόμενες διαπραγματεύσεις με το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο για το νέο σύμφωνο, ιδίως όσον αφορά τη στήριξη για ευάλωτα άτομα¹² και την παροχή συμβουλών. Όσον αφορά την οδηγία για την επιστροφή, η Επιτροπή θα στηρίξει την επίτευξη συμβιβασμού μεταξύ των συννομοθετών, ώστε να εξασφαλιστεί ότι το νομικό πλαίσιο στηρίζει πλήρως μια στρατηγική χρήση των οικειοθελών επιστροφών.

⁷ Οδηγία 2008/115/EK του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 16ης Δεκεμβρίου 2008, σχετικά με τους κοινούς κανόνες και διαδικασίες στα κράτη μέλη για την επιστροφή των παρανόμως διαμενόντων υπηκόων τρίτων χωρών, ΕΕ L 348 της 24.12.2008, σ. 98.

⁸ Ωστόσο, σε ορισμένες πολιτικές δηλώσεις επισημαίνεται η σημασία της οικειοθελούς επιστροφής και επανένταξης —βλ. ενδεικτικά Θεματολόγιο των Ηνωμένων Εθνών για το 2030, Στόχοι βιώσιμης ανάπτυξης, στόχος 10.7· παγκόσμιο σύμφωνο για τη μετανάστευση, στόχος 21.

⁹ COM (2020) 610 final.

¹⁰ COM (2018) 634 final.

¹¹ COM (2020) 611 final.

¹² Σύμφωνα με το άρθρο 3 παράγραφος 9 της οδηγίας 2008/115/EK ως «ευάλωτα άτομα» νοούνται: ανήλικοι, μη συνοδευόμενοι ανήλικοι, μειονεκτούντα άτομα, ηλικιωμένοι, έγκυοι, μόνοι γονείς που συνοδεύουν ανήλικα τέκνα και θύματα βασανιστηρίων, βιασμών ή άλλης σοβαρής μορφής ψυχολογικής, σωματικής ή σεξουαλικής βίας.

Το νομικό πλαίσιο της ΕΕ πρέπει επίσης να διασφαλίζει την ακεραιότητα του συστήματος της ΕΕ και να προλαμβάνει τις καταχρήσεις. Η πρόταση για έναν **αναθεωρημένο κανονισμό Eurodac**¹³ θα βελτιώσει την ικανότητα των κρατών μελών να παρακολουθούν τη χορήγηση βοήθειας για την επιστροφή και την επανένταξη και θα περιορίσει τον κίνδυνο μη εγκεκριμένων δευτερογενών μετακινήσεων που ενθαρρύνονται από αποκλίνοντα εθνικά προγράμματα, με την εισαγωγή νέων πεδίων δεδομένων για την παρακολούθηση των εν λόγω πληροφοριών. Η Επιτροπή θα παρακολουθεί την αποτελεσματική και ενδεδειγμένη εφαρμογή των κανόνων επιστροφής, ιδίως μέσω του **μηχανισμού αξιολόγησης Σένγκεν**, λαμβάνοντας επίσης υπόψη τις δράσεις και τις προτεραιότητες της παρούσας στρατηγικής.

Η συλλογή δεδομένων θα βελτιωθεί με τον **τροποποιημένο κανονισμό περί στατιστικών για τη μετανάστευση**¹⁴, καθώς τα κράτη μέλη θα αρχίσουν να παρέχουν δεδομένα σχετικά με τον τύπο επιστροφής και τη λαμβανόμενη βοήθεια, ιδίως όσον αφορά την οικειοθελή επιστροφή και την επανένταξη. Επιπλέον, με την έναρξη ισχύος του **συστήματος εισόδου-εξόδου της ΕΕ**¹⁵ και την επιχειρησιακή εφαρμογή του **Συστήματος Πληροφοριών Σένγκεν για την επιστροφή**¹⁶, θα είναι διαθέσιμες πρόσθετες πληροφορίες σχετικά με τη χορήγηση προθεσμίας για οικειοθελή αναχώρηση και την οικειοθελή επιστροφή παράτυπων μεταναστών από την ΕΕ. Η **τροποποιημένη πρόταση για το Eurodac**¹⁷ θα συμπληρώσει την εικόνα με την καταχώριση πληροφοριών σχετικά με το κατά πόσον έχει χορηγηθεί βοήθεια για οικειοθελή επιστροφή και επανένταξη σε παράτυπους μετανάστες. Τέλος, οι εκθέσεις για την επίγνωση και ανάλυση της μεταναστευτικής κατάστασης (MISAA) θα ενισχύσουν επίσης στην Ένωση τις επιχειρησιακές γνώσεις και τις γνώσεις για την κατάσταση όσον αφορά την επιστροφή. Οι εξελίξεις αυτές θα έχουν ως αποτέλεσμα μια πιο αξιόπιστη και ολοκληρωμένη επισκόπηση της διαθεσιμότητας, της χρήσης και της αποτελεσματικότητας της βοήθειας για οικειοθελή επιστροφή και επανένταξη στην ΕΕ. Η συλλογή όλων αυτών των δεδομένων με συστηματικό και συνεκτικό τρόπο θα ενισχύσει την αξιοπιστία των οικειοθελών επιστροφών και, συνεπώς, θα δημιουργήσει κίνητρο ώστε τα κράτη μέλη να βασίζονται περισσότερο στις οικειοθελείς επιστροφές.

Ο ρόλος του Frontex, που θα αποτελεί τον επιχειρησιακό βραχίονα του κοινού συστήματος της ΕΕ για τις επιστροφές, είναι βασικός για τη βελτίωση της συνολικής αποτελεσματικότητας του συστήματος και για τη στήριξη —με νέα εργαλεία— της πρακτικής χρήσης ενός ενιαίου πλαισίου της ΕΕ σχετικά με την οικειοθελή επιστροφή και την επανένταξη. Ο Οργανισμός θα πρέπει να στηρίζει έναν αυξανόμενο αριθμό επιχειρήσεων οικειοθελούς επιστροφής και να ενισχύσει την ικανότητά τους να παρέχουν επιχειρησιακή

---

¹³ COM(2020) 614 final.

¹⁴ Κανονισμός (ΕΕ) 2020/851 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 18ης Ιουνίου 2020, για την τροποποίηση του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 862/2007 περί κοινοτικών στατιστικών για τη μετανάστευση και τη διεθνή προστασία (Κείμενο που παρουσιάζει ενδιαφέρον για τον ΕΟΧ), ΕΕ L 198 της 22.6.2020, σ. 1.

¹⁵ Κανονισμός (ΕΕ) 2017/2226 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 30ής Νοεμβρίου 2017, σχετικά με τη θέσπιση συστήματος εισόδου/εξόδου (ΣΕΕ) για την καταχώριση δεδομένων εισόδου και εξόδου και δεδομένων άρνησης εισόδου των υπηκόων τρίτων χωρών που διέρχονται τα εξωτερικά σύνορα των κρατών μελών, τον καθορισμό των όρων πρόσβασης στο ΣΕΕ για σκοπούς επιβολής του νόμου και την τροποποίηση της σύμβασης εφαρμογής της Συμφωνίας του Σένγκεν και των κανονισμών (ΕΚ) αριθ. 767/2008 και (ΕΕ) αριθ. 1077/2011, ΕΕ L 327 της 9.12.2017, σ. 20.

¹⁶ Κανονισμός (ΕΕ) 2018/1860 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 28ης Νοεμβρίου 2018, σχετικά με τη χρήση του Συστήματος Πληροφοριών Σένγκεν για την επιστροφή παρανόμως διαμενόντων υπηκόων τρίτων χωρών, ΕΕ L 312 της 7.12.2018, σ. 1.

¹⁷ COM(2020) 614 final.

βοήθεια στα κράτη μέλη σε όλα τα στάδια της διαδικασίας οικειοθελούς επιστροφής και επανένταξης, συμπεριλαμβανομένης της παροχής συμβουλών πριν από την επιστροφή (π.χ. εκστρατείες ενημέρωσης των μεταναστών), της στήριξης μετά την άφιξη και της παρακολούθησης της αποτελεσματικότητας της βοήθειας για την επανένταξη.

Παράλληλα, οι αρχές των κρατών μελών θα πρέπει να αξιοποιούν περισσότερο όλη την επιχειρησιακή στήριξη που προσφέρει ο Frontex. Πέραν της ανάληψης των δραστηριοτήτων του Ευρωπαϊκού Δικτύου Επιστροφής και Επανένταξης, ο Frontex αναπτύσσει **κοινές υπηρεσίες επανένταξης**, που παρέχουν στα κράτη μέλη την απαραίτητη ευελιξία για τον καθορισμό της στήριξης για μεμονωμένες περιπτώσεις, την εξασφάλιση συνέπειας ως προς το περιεχόμενο και την ποιότητα των υπηρεσιών, και τη διευκόλυνση της συνεργασίας μεταξύ κυβερνήσεων όσον αφορά την επιστροφή και την επανένταξη. Η ανάπτυξη του μόνιμου σώματος, με εμπειρογνώμονες σε θέματα επιστροφής που παρέχουν εξειδικευμένη στήριξη, θα ενισχύσει περαιτέρω τον ρόλο του Οργανισμού τόσο στον συγκεκριμένο τομέα όσο και στην υλοποίηση της παρούσας στρατηγικής. Η σύσταση ενός ειδικού τμήματος στους κόλπους του Frontex, με επικεφαλής έναν αναπληρωτή εκτελεστικό διευθυντή, θα εφοδιάσει τον Οργανισμό με τα απαραίτητα μέσα για την εκπλήρωση της διευρυμένης εντολής του στην τομέα της επιστροφής.

Ο ανεξάρτητος υπεύθυνος θεμελιωδών δικαιωμάτων, επικουρούμενος από παρατηρητές που εργάζονται για το γραφείο του, επικουρεί τον Frontex στην εφαρμογή της στρατηγικής του για τα θεμελιώδη δικαιώματα και προάγει τον σεβασμό των δικαιωμάτων αυτών από τον Οργανισμό σε όλες τις δραστηριότητές του, συμπεριλαμβανομένης της επιστροφής.

Ο **συντονιστής επιστροφών** και το **δίκτυο υψηλού επιπέδου για την επιστροφή**, που απαρτίζεται από εκπροσώπους των κρατών μελών, θα παρέχουν περαιτέρω τεχνική στήριξη όσον αφορά τη σύγκλιση των διαφορετικών αξόνων της πολιτικής της ΕΕ για την επιστροφή, μεταξύ άλλων στον τομέα της οικειοθελούς επιστροφής και επανένταξης, όπου ο συντονιστής επιστροφών θα μπορούσε να προαγάγει μια πιο συνεκτική προσέγγιση όσον αφορά τη βοήθεια για την επανένταξη σε σχέση με συγκεκριμένες χώρες εταίρους. Ο συντονιστής επιστροφών θα συνεργάζεται στενά με όλους τους οικείους παράγοντες, ώστε να εξασφαλίζει τη συνοχή στο επίπεδο των δράσεων και την όσο το δυνατόν μεγαλύτερη αξιοποίηση της διαθέσιμης στήριξης. Οι εργασίες του συντονιστή και του δικτύου υψηλού επιπέδου θα αποτελέσουν αναπόσπαστο μέρος του πλαισίου διακυβέρνησης που καθορίζεται στην πρόταση κανονισμού για τη διαχείριση του ασύλου και της μετανάστευσης.

Η μελλοντική πορεία

- Η **Επιτροπή** θα συνεργαστεί με το **Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο** και το **Συμβούλιο** προκειμένου να προχωρήσουν και να ολοκληρωθούν οι διαπραγματεύσεις για τα διάφορα στοιχεία του **νέου συμφώνου**, ειδικότερα ο κανονισμός για τη διαχείριση του ασύλου και της μετανάστευσης, η αναδιατύπωση της οδηγίας για την επιστροφή, οι προτάσεις όσον αφορά τον κανονισμό για τις διαδικασίες ασύλου και τον κανονισμό Eurodac, ούτως ώστε να ενισχυθεί περαιτέρω το νομικό πλαίσιο για την επιστροφή και να στηριχθεί η υλοποίηση της παρούσας στρατηγικής.

- Τα **κράτη μέλη** θα πρέπει να αξιοποιήσουν πλήρως την επιχειρησιακή βοήθεια που μπορεί να προσφέρει ο **Frontex** σε σχέση με την οικειοθελή επιστροφή και την αρχική επανένταξη.
- Ο **Frontex** θα πρέπει να αυξήσει τον αριθμό των επιχειρήσεων επιστροφής που διεξάγει, συμπεριλαμβανομένων των οικειοθελών επιστροφών.
- Ο **Frontex** θα πρέπει να διορίσει κατά προτεραιότητα τον **αναπληρωτή εκτελεστικό διευθυντή** που θα είναι επικεφαλής του ειδικού τμήματος του Οργανισμού για την επιστροφή.
- Ο **Frontex** θα πρέπει να αναλάβει τις δραστηριότητες που διενεργούνται στο πλαίσιο του **Ευρωπαϊκού Δικτύου Επιστροφής και Επανένταξης** έως τα μέσα του 2022.

3.2 Αποτελεσματικός συντονισμός μεταξύ όλων των ενδιαφερομένων φορέων

Υπάρχει ανάγκη για **ενίσχυση του συντονισμού** των υφιστάμενων δομών και για σύνδεση των προγραμμάτων επανένταξης με ευρύτερες εθνικές στρατηγικές και αναπτυξιακά προγράμματα των χωρών εταίρων, ώστε να περιοριστεί ο κίνδυνος επικαλύψεων και να βελτιωθεί η χρήση των πόρων.

Στις διαδικασίες οικειοθελούς επιστροφής και επανένταξης εμπλέκεται ένα **ευρύ φάσμα παραγόντων και ενδιαφερομένων φορέων**. Οι ίδιοι οι επιστρέφοντες είναι τα σημαντικότερα πρόσωπα στη διαδικασία, μαζί με τις χώρες και τις τοπικές κοινότητες καταγωγής, από την πλευρά της υποδοχής. Στην ΕΕ, πέραν των εθνικών και τοπικών αρχών (μεταναστευτικές αρχές, αστυνομία, περιφέρειες, δήμοι), η διασπορά, οι τοπικές κοινότητες και οι οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών μπορούν να συντελέσουν στην προώθηση της οικειοθελούς επιστροφής και της επανένταξης και να συμβάλλουν στον **περιορισμό της αρνητικής αντίληψης για την επιστροφή** μέσα από τη συνεργασία με τις κοινότητες καταγωγής. Ομοίως, εκτός ΕΕ, ένα ευρύ φάσμα διεθνών οργανισμών και οργανώσεων της κοινωνίας των πολιτών, καθώς και εθνικές αρχές και άλλοι παράγοντες στις χώρες καταγωγής εμπλέκονται στην παροχή στήριξης στους επιστρέφοντες. Οι αντιπροσωπεΐες της ΕΕ και οι αντιπροσωπεΐες των κρατών μελών στις τρίτες χώρες θα πρέπει να εξασφαλίζουν μια κοινή και συντονισμένη ενωσιακή προσέγγιση από άποψη προγραμματισμού, υλοποίησης και παρακολούθησης των έργων επανένταξης.

Αξιοποιώντας την εμπειρία των χωρών εταίρων όσον αφορά τη σύνδεση της επανένταξης με την ανάπτυξη, η Επιτροπή, σε στενή συνεργασία με τον ύπατο εκπρόσωπο, θα εξασφαλίσει τον συντονισμό μεταξύ όλων των μερών που εμπλέκονται στη διαδικασία επιστροφής και επανένταξης, συμπεριλαμβανομένων εθνικών και τοπικών αρχών και παραγόντων ανάπτυξης. Οι εν λόγω μηχανισμοί θα πρέπει να διευκολύνουν την παραπομπή των επιστρεφόντων σε συναφή αναπτυξιακά προγράμματα που είναι διαθέσιμα στις χώρες εταίρους και μπορούν να συμβάλουν σε μια βιώσιμη επανένταξη, όπως αυτά που αφορούν τη δημιουργία θέσεων απασχόλησης, την εκπαίδευση, την ανάπτυξη δεξιοτήτων ή την κοινωνική ένταξη.

Οι αντιπροσωπεΐες της ΕΕ, με τη στήριξη των Ευρωπαϊών αξιωματικών συνδέσμων μετανάστευσης, θα πρέπει να συμβάλουν στη διατήρηση της συνεχούς συνεργασίας με τους ενδιαφερόμενους φορείς στις οικείες χώρες, μεταξύ άλλων με σκοπό την κατανόηση του τοπικού πλαισίου και των τοπικών προτεραιοτήτων, τον προσδιορισμό των αναγκών για την

ανάπτυξη ικανοτήτων και τον συντονισμό της χρηματοδοτικής και επιχειρησιακής στήριξης. Ταυτόχρονα, εφόσον είναι εφικτό και αναγκαίο, θα διευκολύνουν την ανταλλαγή πληροφοριών και τον συντονισμό της δράσης μεταξύ των κρατών μελών στο πλαίσιο μιας προσέγγισης «Ομάδα Ευρώπη».

Ο **συντονιστής επιστροφών**, σε συνεργασία με το δίκτυο υψηλού επιπέδου, θα στηρίζει επίσης τον συντονισμό των εθνικών αρχών όσον αφορά τις στρατηγικές και τα προγράμματα για την οικειοθελή επιστροφή και την επανένταξη, ώστε να προάγεται η συνοχή μεταξύ των εθνικών δράσεων και της παρούσας στρατηγικής, καθώς και η ανταλλαγή βέλτιστων πρακτικών μεταξύ των κρατών μελών.

Η μελλοντική πορεία

- Αξιοποιώντας την εμπειρία των χωρών-εταίρων όσον αφορά τη σύνδεση της επανένταξης με την ανάπτυξη, η Επιτροπή, σε στενή συνεργασία με τον ύπατο εκπρόσωπο, θα διασφαλίσει τον συντονισμό στις σχετικές χώρες εταίρους μεταξύ όλων των μερών που εμπλέκονται στη διαδικασία επιστροφής και επανένταξης.
- Ο **συντονιστής επιστροφών** και το **δίκτυο υψηλού επιπέδου για την επιστροφή** θα στηρίζουν τις προσπάθειες για την εξασφάλιση της συνοχής και της συνέπειας των δράσεων των κρατών μελών σχετικά με την οικειοθελή επιστροφή και την επανένταξη.

3.3 Στήριξη της οικειοθελούς επιστροφής και της επανένταξης μεταναστών από τρίτες χώρες και μεταξύ τρίτων χωρών

Η ΕΕ έχει μακρά παράδοση στη στήριξη της οικειοθελούς επιστροφής και της επανένταξης μεταναστών από τρίτες χώρες σε τρίτες χώρες. Η συγκεκριμένη μορφή βοήθειας μπορεί να παρέχει άμεση προσωπική ανακούφιση στους εμπλεκόμενους, στηρίζοντάς τους όταν αντιμετωπίζουν καταστάσεις κινδύνου, και να συμβάλλει στην ανάπτυξη των κοινοτήτων και των χωρών στις οποίες επιστρέφουν και επανεντάσσονται, ενώ ταυτόχρονα να παρουσιάζει ενδιαφέρον για τις χώρες εταίρους. Η στήριξη αυτή θα συνεχιστεί παράλληλα με τη στήριξη για τις οικειοθελείς επιστροφές από τα κράτη μέλη και θα επωφεληθεί από την αυξημένη βιωσιμότητα της επανένταξης και την ανάληψη ίδιας ευθύνης από τις εθνικές αρχές στις τρίτες χώρες.

Ειδική ομάδα Αφρικανικής Ένωσης – ΕΕ – ΗΕ

Η ειδική ομάδα Αφρικανικής Ένωσης-Ευρωπαϊκής Ένωσης-Ηνωμένων Εθνών, που δημιουργήθηκε τον Νοέμβριο του 2017, είχε ως αποτέλεσμα τη δρομολόγηση μεγάλης ανθρωπιστικής επιχείρησης απομάκρυνσης, η οποία συμπληρώθηκε με βοήθεια για την επανένταξη στη χώρα καταγωγής. Έχει οδηγήσει σε περισσότερες από 54 000 οικειοθελείς ανθρωπιστικές επιστροφές

Από όλα τα έργα που χρηματοδοτήθηκαν από την ΕΕ, η **κοινή πρωτοβουλία ΕΕ-Διεθνούς Οργανισμού Μετανάστευσης (ΔΟΜ) για την προστασία και την επανένταξη των μεταναστών** είναι μείζονος σημασίας διότι έχει εξασφαλίσει προστασία και βοήθεια για οικειοθελή επιστροφή και επανένταξη σε περισσότερους από **100 000 μετανάστες στη Λιβύη, τον Νίγηρα και σε άλλες αφρικανικές χώρες**, βοηθώντας τους να επιστρέψουν και να επανενταχθούν με βιώσιμο και μόνιμο τρόπο στις χώρες καταγωγής τους στη Δυτική, Κεντρική και Ανατολική Αφρική. Η κοινή πρωτοβουλία στήριξε επίσης, σε

περιορισμένο βαθμό, την επανένταξη μεταναστών που επιστρέφουν από την ΕΕ, όταν η ΕΕ και τα κράτη μέλη δεν διέθεταν άλλα κονδύλια για τον σκοπό αυτό.

Εκτός από την κοινή πρωτοβουλία, η ΕΕ, μέσω των έργων «Βοήθεια για την επανένταξη και την ανάπτυξη στο Αφγανιστάν (RADA)» και «Βιώσιμη επανένταξη και βελτιωμένη διακυβέρνηση της μετανάστευσης στο Μπανγκλαντές (Protasha)», που επίσης υλοποιούνται από τον ΔΟΜ, έχει παράσχει βοήθεια για την οικειοθελή επιστροφή και επανένταξη των Αφγανών και Μπανγκλαντεσιανών που επιστρέφουν στη χώρα καταγωγής τους από άλλες τρίτες χώρες διέλευσης και προορισμού, συμπεριλαμβανομένων του Ιράν και του Πακιστάν.

Τα έργα αυτά επίσης στήριξαν σημαντικά τη βιώσιμη επανένταξη προσφύγων από το Αφγανιστάν και το Μπανγκλαντές που επέστρεψαν στη χώρα τους από την επικράτεια της ΕΕ.

Οι χώρες εταίροι που είναι επίσης χώρες προορισμού και διέλευσης παράτυπων μεταναστών έχουν παρόμοιες ανησυχίες και συμφέροντα όσον αφορά τους επαναπατριζόμενους παράτυπους μετανάστες και την εξασφάλιση της βιώσιμης επανένταξής τους στις χώρες καταγωγής. Οι εταιρικές σχέσεις σε περιφερειακό και πολυμερές επίπεδο, καθώς και με διεθνείς οργανισμούς, θα διερευνηθούν περαιτέρω, μεταξύ άλλων, με την αξιοποίηση της εμπειρίας της ειδικής ομάδας Αφρικανικής Ένωσης-ΕΕ-Ηνωμένων Εθνών για τη μετανάστευση στη Λιβύη, που δημιουργήθηκε τον Νοέμβριο του 2017. Αυτή η καινοτόμος τριμερής προσέγγιση, που συστρατεύει όλα τα συναφή ενδιαφερόμενα μέρη, έχει στηρίξει αποτελεσματικά τις οικειοθελείς επιστροφές από τη Λιβύη, με μια πρωτόγνωρη πολιτική δέσμευση και στήριξη εκ μέρους της Αφρικανικής Ένωσης, η οποία έχει αντιμετωπίσει επιχειρησιακά και πολιτικά αδιέξοδα, λόγω χάρη με την παροχή προξενικής συνδρομής σε ιδιαίτερα δύσκολες περιστάσεις.

Η μελλοντική πορεία

- Η ΕΕ θα παράσχει στήριξη για την οικειοθελή επιστροφή και την επανένταξη μεταναστών από τρίτες χώρες διέλευσης και προορισμού, μεταξύ άλλων μέσω της περαιτέρω διερεύνησης πιθανών εταιρικών σχέσεων σε περιφερειακό και πολυμερές επίπεδο.

3.4 Αποτελεσματική παροχή συμβουλών για επιστροφή και παραπομπή

Είναι σημαντικό οι μετανάστες να λαμβάνουν όσο το δυνατόν νωρίτερα έγκαιρες, επικαιροποιημένες και αξιόπιστες πληροφορίες μέσω παροχής συμβουλών διά ζώσης ή ηλεκτρονικά. Η Επιτροπή, σε συνεργασία με το Ευρωπαϊκό Δίκτυο Μετανάστευσης, θα επανεξετάζει κατά διαστήματα και θα επικαιροποιεί το **πλαίσιο της ΕΕ για την παροχή συμβουλών σε θέματα επιστροφής** ώστε να ανταλλάσσονται επικαιροποιημένες βέλτιστες πρακτικές σχετικά με τη σύσταση και τη λειτουργία εθνικών δομών για την παροχή συμβουλών σε θέματα επιστροφής.

Επιπλέον, η Επιτροπή θα συνεργαστεί με τον Frontex για να

Η παροχή συμβουλών σε θέματα επιστροφής συνοπτικά

Μια επιτυχής διαδικασία οικειοθελούς επιστροφής ξεκινάει με εξατομικευμένη ενημέρωση και διάλογο μεταξύ του συμβούλου και του μετανάστη και στο πλαίσιο αυτό παρέχονται στον μετανάστη έγκαιρες, επικαιροποιημένες και συναφείς πληροφορίες σχετικά με το καθεστώς του, ενώ του προσφέρεται η δυνατότητα στήριξης για οικειοθελή επιστροφή. Ο εν λόγω διάλογος θα πρέπει να διενεργείται σε όσο το δυνατόν πιο πρώιμο στάδιο της διαδικασίας μετανάστευσης, μεταξύ άλλων κατά τη διάρκεια των διαδικασιών ασύλου εφόσον θεωρείται σκόπιμο, για παράδειγμα για άτομα που προέρχονται από χώρες με χαμηλό ποσοστό αναγνώρισης. Η διαδικασία θα πρέπει να βοηθά τον μετανάστη να οργανώσει μια ασφαλή και αξιοπρεπή επιστροφή, ενώ θα πρέπει να καλλιεργεί την εμπιστοσύνη και τη συνεργασία ανάμεσα στον μετανάστη και τον σύμβουλο. Κατά τον διάλογο πρέπει να λαμβάνονται υπόψη οι ατομικές ανάγκες και τα ευάλωτα στοιχεία του μετανάστη και να δίνεται απάντηση στις ανησυχίες του. Όσον αφορά ειδικότερα τους ανηλίκους, η παροχή συμβουλών πρέπει να παρέχεται σε γλώσσα φιλική προς τα παιδιά και να λαμβάνει υπόψη την ιδιαίτερη κατάσταση του ανηλίκου, διασφαλίζοντας τον σεβασμό του υπέρτερου συμφέροντος του παιδιού. Η παροχή συμβουλών περιλαμβάνει στενή συνεργασία και ανταλλαγή

αναπτυχθεί, ως μακροπρόθεσμος στόχος, ένα ολοκληρωμένο πρόγραμμα εκπαίδευσης σε θέματα επιστροφής για επαγγελματίες, το οποίο θα περιλαμβάνει εκπαίδευση για όλες τις πτυχές της πολιτικής και της πρακτικής για την επιστροφή. Το πρόγραμμα εκπαίδευσης για την επιστροφή θα περιλαμβάνει, μεταξύ άλλων, ειδικές ενότητες για την οικειοθελή επιστροφή και την επανένταξη και θα ενσωματώνει υφιστάμενα εργαλεία, όπως το πλαίσιο της ΕΕ για την παροχή συμβουλών σε θέματα επιστροφής και το **κοινό πρόγραμμα εκπαίδευσης συμβούλων σε θέματα επιστροφής**. Όποτε κρίνεται σκόπιμο, τα σχετικά ενδιαφερόμενα μέρη στις χώρες καταγωγής θα μπορούν και αυτά να παρέχουν τη συμβολή τους. Ο Frontex θα στηρίζει τα κράτη μέλη με την αποστολή εμπειρογνομόνων σε θέματα επιστροφής που έχουν εκπαιδευτεί στην παροχή συμβουλών στα εν λόγω θέματα, στο πλαίσιο του μόνιμου σώματος.

Προκειμένου να διευκολύνεται η πρόσβαση σε πληροφορίες σχετικά με τις διαθέσιμες ευκαιρίες και η ανταλλαγή τέτοιων πληροφοριών, αλλά και να καθίσταται ευχερέστερη η παραπομπή σε επίπεδο συμβούλων και παρόχων υπηρεσιών σε θέματα επιστροφής, θα πρέπει να γίνεται καλύτερη χρήση των υφιστάμενων εργαλείων πληροφόρησης, ιδίως του **καταλόγου βοήθειας σε θέματα επιστροφής και επανένταξης** και του **μέσου χορήγησης βοήθειας για την επανένταξη**. Είναι απαραίτητο να γίνουν περαιτέρω εργασίες στα εν λόγω εργαλεία διαχείρισης γνώσεων, ώστε να εξορθολογιστεί η χρήση του μέσου χορήγησης βοήθειας για την επανένταξη όσον αφορά την παροχή συμβουλών σε θέματα επιστροφής και την παραπομπή, και να διευκολυνθεί η τακτική επικαιροποίηση και ανάλυση των πληροφοριών που αφορούν τον κατάλογο βοήθειας σε θέματα επιστροφής και επανένταξης. Με τον τρόπο αυτό θα ενισχυθεί η παρακολούθηση των προγραμμάτων, θα μεγιστοποιηθεί η χρήση τους και θα βελτιωθεί η ποιότητά τους.

Η μελλοντική πορεία

- Τα **κράτη μέλη** θα πρέπει να αναλάβουν την έγκαιρη, ενεργή και αποτελεσματική ενημέρωση των παράτυπων μεταναστών, λαμβάνοντας δεόντως υπόψη τα ευάλωτα σημεία τους, και να αναπτύξουν αποτελεσματικές δομές παροχής συμβουλών σε θέματα επιστροφής (τόσο διά ζώσης όσο και ηλεκτρονικά) σύμφωνα με το **πλαίσιο της ΕΕ για την παροχή συμβουλών σε θέματα επιστροφής**.
- Το **Ευρωπαϊκό Δίκτυο Επιστροφής και Επανένταξης** θα πρέπει να οριστικοποιήσει το κοινό πρόγραμμα εκπαίδευσης συμβούλων σε θέματα επιστροφής μέχρι τα μέσα του 2022.
- Ο **Frontex** θα πρέπει να εντείνει την κατάρτιση σχετικά με την παροχή συμβουλών σε θέματα επιστροφής, ιδίως για τους οικείους εμπειρογνώμονες του μόνιμου σώματος, σύμφωνα με το κοινό πρόγραμμα εκπαίδευσης.
- Τα κράτη μέλη θα πρέπει να επικαιροποιήσουν τον **κατάλογο βοήθειας σε θέματα επιστροφής και επανένταξης** και να εξορθολογήσουν τη χρήση του **εργαλείου βοήθειας για την επανένταξη** στις διαδικασίες παροχής συμβουλών σε θέματα επιστροφής και παραπομπής· η Επιτροπή θα παρέχει τακτική κατάρτιση για τον σκοπό αυτό.
- Η **Επιτροπή**, με τη στήριξη του **Frontex**, θα πρέπει να αναπτύξει περαιτέρω τα εργαλεία πληροφόρησης σε επίπεδο ΕΕ, όπως ο κατάλογος βοήθειας σε θέματα επιστροφής και επανένταξης και το εργαλείο βοήθειας για την επανένταξη, μεταξύ

άλλων προάγοντας τη **διαλειτουργικότητά τους με τα εθνικά συστήματα διαχείρισης υποθέσεων επιστροφής**, και να διασφαλίσει κατάλληλες **δομές διακυβέρνησης** για αυτά.

3.5 Εξασφάλιση ποιοτικής στήριξης

Η χορήγηση βοήθειας για την οικειοθελή επιστροφή καλύπτει ένα ευρύ φάσμα δραστηριοτήτων πριν από την επιστροφή, που περιλαμβάνει παροχή συμβουλών, ιατρική και ψυχολογική υποστήριξη, καθώς και οικονομική, νομική και υλικοτεχνική βοήθεια σε σχέση με το ταξίδι. Όλα αυτά παρέχονται συνήθως σε συνδυασμό με βοήθεια μετά την άφιξη και με σκοπό την επανένταξη, ώστε οι επιστρέφοντες να βοηθηθούν στην εξεύρεση ή τη δημιουργία νέων ευκαιριών στη χώρα επιστροφής, μεταξύ άλλων με τη συμμετοχή των τοπικών κοινοτήτων αμέσως μετά την άφιξη αλλά και σε βάθος χρόνου.

Μονοαπευθυντικές υπηρεσίες για την επανένταξη υπό εθνική ηγεσία

Στην Τυνησία, το καταπιστευματικό ταμείο της ΕΕ για την Αφρική χρηματοδοτεί την κοινωνικοοικονομική επανένταξη και συμβάλλει στη σύσταση ενός μηχανισμού επανένταξης υπό την ηγεσία της Τυνησίας. Στόχος είναι να ενισχυθούν οι ικανότητες των Τυνησιακών αρχών για τη διεκπεραίωση της επανένταξης σε κεντρικό και τοπικό επίπεδο, και να ενισχυθεί ο συντονισμός μεταξύ των κρατών μελών της ΕΕ με την ενθάρρυνση της παραπομπής στον εθνικό μηχανισμό επανένταξης.

Στην Αρμενία, το Ευρωπαϊκό Δίκτυο Επιστροφής και Επανένταξης στηρίζει ένα κέντρο παραπομπών για την επανένταξη, το οποίο δημιουργήθηκε σε συνεργασία με τις εθνικές αρχές, παρέχει συμβουλές, παραπέμπει σε υπηρεσίες και τοπικά και διεθνή έργα, και παρακολουθεί την εφαρμογή του σχεδίου επανένταξης.

Τα έργα αυτά καταδεικνύουν πώς, με την απαραίτητη θεσμική στήριξη, οι χώρες **κατανοώντας μπορούν να θεσπίσουν μια**

Η βοήθεια θα πρέπει να είναι εξατομικευμένη, να παρέχεται κατά την άφιξη και να λαμβάνει υπόψη τις ατομικές ικανότητες και τις ειδικές ανάγκες, ιδίως των ευάλωτων ομάδων. Για τα παιδιά, πρέπει να εξετάζονται κατά περίπτωση οι ειδικές συνθήκες στη χώρα επιστροφής, λαμβανομένων υπόψη των ατομικών περιστάσεων και της οικογενειακής κατάστασης. Με τον τρόπο αυτό θα διασφαλίζεται ότι οι μετανάστες λαμβάνουν τη βοήθεια που χρειάζονται κατά την άφιξη και έτσι η επιστροφή τους θα καθίσταται βιώσιμη. Οι ανάγκες των **ασυνόδευτων ανηλίκων και των παιδιών-μεταναστών** αποτελούν βασικές πολιτικές προτεραιότητες για το ενωσιακό σύστημα διαχείρισης του ασύλου και της μετανάστευσης. Η παροχή ποιοτικής στήριξης σε παιδιά στο πλαίσιο των οικειοθελών επιστροφών και της επανένταξης και ο συνυπολογισμός του βέλτιστου συμφέροντος του παιδιού ως πρωταρχικό μέλημα, είναι κομβικής σημασίας προκειμένου να μπορέσουν να οικοδομήσουν το μέλλον τους στη χώρα καταγωγής.

Η παροχή στήριξης υψηλής ποιότητας ενισχύει τις πιθανότητες για βιώσιμη επανένταξη. Ωστόσο, υπάρχει έλλειψη **κοινών**

προτύπων ποιότητας όσον αφορά τόσο τον σχεδιασμό του περιεχομένου και της μορφής της βοήθειας για την οικειοθελή επιστροφή και την επανένταξη, όσο και την αξιολόγηση της ικανότητας των παρόχων υπηρεσιών επανένταξης, στους οποίους βασίζονται η ΕΕ και τα κράτη μέλη της, να παρέχουν την εν λόγω στήριξη με επιτυχία σε τρίτες χώρες. Το γεγονός αυτό έχει οδηγήσει σε ευρείες αποκλίσεις ως προς την ποιότητα, το περιεχόμενο και τη

συνέπεια της στήριξης ανάλογα με το κράτος μέλος που εκτελεί την επιστροφή, την οικεία τρίτη χώρα και τον πάροχο βοήθειας για την επανένταξη. Επιπλέον, διάφοροι χορηγοί, δημόσιες αρχές, πάροχοι βοήθειας για την επανένταξη και τοπικοί εταίροι συχνά εφαρμόζουν διαφορετικά κριτήρια για την αξιολόγηση της επιτυχίας των συστημάτων, γεγονός που καθιστά δύσκολη τη σύγκριση πληροφοριών σχετικά με τη βοήθεια για την επανένταξη και μειώνει την αξία της για τη χάραξη πολιτικής.

Η έλλειψη κοινών προτύπων, σε συνδυασμό με τον κατακερματισμό των εθνικών προγραμμάτων, μπορεί να έχει **αρνητικές συνέπειες όσον αφορά το επίπεδο αποδοχής** της επιστροφής, τόσο από τους παράτυπους μετανάστες όσο και από τις τρίτες χώρες. Αυτό επηρεάζει ιδίως το κοινό έργο που επιτελούν αρκετά κράτη μέλη με τη στήριξη του Frontex ή στο πλαίσιο της χορηγίας επιστροφής.

Προκειμένου να αντιμετωπιστούν οι εν λόγω αδυναμίες, είναι σημαντικό το έργο των παρόχων βοήθειας για οικειοθελή επιστροφή και επανένταξη να πληροί υψηλά πρότυπα. Η Επιτροπή θα αναπτύξει ένα **πλαίσιο ποιότητας για παρόχους υπηρεσιών επανένταξης**, με τον προσδιορισμό κοινών προτύπων, το οποίο θα μπορούσε να χρηματοδοτείται από την ΕΕ. Τα πρότυπα αυτά θα καλύπτουν τις απαιτήσεις σε επίπεδο οργάνωσης και διαχείρισης έργου και τις προϋποθέσεις για υλική στήριξη. Το πλαίσιο ποιότητας θα προβλέπει επίσης βασικούς δείκτες επίδοσης, μεταξύ άλλων για την τήρηση των προθεσμιών, τη συμμόρφωση με τα πρότυπα και το επίπεδο των υπηρεσιών, γεγονός που θα επιτρέψει να βελτιωθεί η συγκρισιμότητα των δεδομένων που συλλέγονται όσον αφορά τη βοήθεια για την επανένταξη. Το πλαίσιο θα λαμβάνει δεόντως υπόψη τις ειδικές ανάγκες των ευάλωτων ομάδων, όπως οι ασυνόδευτοι ανήλικοι, οι οικογένειες, τα άτομα με αναπηρία ή τα θύματα εμπορίας ανθρώπων. Το πλαίσιο θα τονίζει επίσης τη σημασία της προώθησης της ανάληψης ίδιας ευθύνης από τις χώρες εταίρους και της ανάπτυξης τοπικών παρόχων υπηρεσιών επανένταξης οι οποίοι, γνωρίζοντας καλύτερα την κατάσταση σε τοπικό επίπεδο, ίσως είναι σε καλύτερη θέση για να εργαστούν στο τοπικό πλαίσιο και να είναι αποδοτικότεροι από πλευράς κόστους. Η συμμετοχή παραγόντων από τις χώρες εταίρους θα μπορούσε επίσης να στηρίξει την ανάπτυξη του πλαισίου ποιότητας.

Το πλαίσιο ποιότητας θα **ενισχύσει την αξιοπιστία των συστημάτων οικειοθελούς επιστροφής και επανένταξης** της ΕΕ και των κρατών μελών της, θα **στηρίξει την ανάπτυξη της ικανότητας των παρόχων υπηρεσιών επανένταξης**, θα **αυξήσει και θα εναρμονίσει την ποιότητα και το περιεχόμενο της εξατομικευμένης βοήθειας** και θα **διευκολύνει την παρακολούθηση των προγραμμάτων** και την αξιολόγηση. Με την καλύτερη ευθυγράμμιση των εθνικών προσεγγίσεων και την παροχή κοινών διαδικασιών και κανόνων σχετικά με τις λεπτομέρειες και τον τύπο βοήθειας, το πλαίσιο ποιότητας μπορεί επίσης να στηρίξει την υλοποίηση της χορηγίας επιστροφής και να ενισχύσει την αποδοχή κοινών δραστηριοτήτων επιστροφής των κρατών μελών από τρίτες χώρες.

Η μελλοντική πορεία

- Η **Επιτροπή** θα καταστήσει διαθέσιμο, έως τα μέσα του 2022, ένα **πλαίσιο ποιότητας για τους παρόχους υπηρεσιών επανένταξης** με βάση κοινά πρότυπα ποιότητας, σε συνεργασία με τα κράτη μέλη, τον Frontex και το Ευρωπαϊκό Δίκτυο Επιστροφής και Επανένταξης, και θα προωθήσει τη χρήση του.

- Ο Frontex θα εφαρμόζει το πλαίσιο ποιότητας στη διαχείριση των κοινών υπηρεσιών επανένταξης που παρέχονται στους επιστρέφοντες, οι οποίοι παραπέμπονται στον Οργανισμό από τις εθνικές αρχές.

3.6 Ενίσχυση της βιωσιμότητας της στήριξης της επανένταξης και της ανάληψης ίδιας ευθύνης από τις χώρες εταίρους

Η συνεργασία στον τομέα της οικειοθελούς επιστροφής και της βιώσιμης επανένταξης είναι βασικές πτυχές των ολοκληρωμένων και αμοιβαία επωφελών εταιρικών σχέσεων για τη μετανάστευση, τις οποίες η ΕΕ θα ενισχύσει στο πλαίσιο του νέου συμφώνου με τις χώρες καταγωγής και διέλευσης. **Οι χώρες καταγωγής είναι οι καταλληλότερες για να δημιουργήσουν οικονομικές και κοινωνικές προοπτικές για τους υπηκόους τους,** συμπεριλαμβανομένων των μεταναστών που επιστρέφουν. Ωστόσο, το αίσθημα της ανάληψης ίδιας ευθύνης για τη διαδικασία επανένταξης μπορεί να επηρεαστεί αρνητικά από ποικίλους παράγοντες. Ορισμένοι εξ αυτών συνδέονται με αδυναμίες όσον αφορά την ικανότητα, τις δημόσιες υπηρεσίες, καθώς και το πολιτικό, νομοθετικό και επιχειρησιακό πλαίσιο. Η παραπομπή σε δημόσιες υπηρεσίες που εμπλέκονται στη διαδικασία επανένταξης, όπως πάροχοι υπηρεσιών υγειονομικής περίθαλψης, κατάρτισης ή εκπαίδευσης και γραφεία απασχόλησης, ενδέχεται να μη χρησιμοποιείται επαρκώς λόγω έλλειψης συντονισμού και ανεπαρκούς ποιότητας των παρεχόμενων υπηρεσιών. Αρνητικό αντίκτυπο μπορεί επίσης να έχουν οι ανεπαρκείς συνέργειες μεταξύ του έργου διεθνών παραγόντων και των πλαισίων και πρωτοβουλιών που αναπτύσσονται από χώρες καταγωγής, συμπεριλαμβανομένων των παράλληλων δομών.

Βιώσιμη επανένταξη

Η βιωσιμότητα είναι μια πολύπλευρη έννοια η οποία περιλαμβάνει τις ανάγκες και τα τρωτά σημεία του ατόμου, την οικονομική, την κοινωνική και την ψυχοκοινωνική επανένταξη στην κοινότητα, την αποδοτικότητα ως προς το κόστος για τους χορηγούς και τη συμβολή στην τοπική ανάπτυξη. Πέραν της στήριξης μεμονωμένων επιστρεφόντων, η έννοια της βιώσιμης επανένταξης έχει τον ευρύτερο στόχο της ανάπτυξης της ικανότητας των κοινοτήτων υποδοχής, του ιδιωτικού τομέα και των τοπικών ενδιαφερομένων φορέων. Στόχος είναι η ενθάρρυνση των χωρών εταίρων να αναλάβουν ίδια ευθύνη για τη διαδικασία που οδηγεί στην επανένταξη και τελικά στην επιστροφή και επανεισδοχή των υπηκόων τους, στο πλαίσιο των

Η ΕΕ θα στηρίζει και θα προαγάγει τη **σταδιακή αύξηση της ανάληψης ίδιας ευθύνης από τις χώρες καταγωγής** για τη διαδικασία επανένταξης σε εθνικές και τοπικές πρωτοβουλίες σε χώρες εταίρους αντιμετωπίζοντας ορισμένα από τα ζητήματα αυτά, ώστε να εξασφαλιστεί η βιωσιμότητα και η συγκεκριμενοποίηση, και να αυξηθεί η αποτελεσματικότητα. Εφόσον απαιτείται, η δράση της ΕΕ θα πρέπει επίσης να εστιάζεται στην κοινωνία των πολιτών και στον ιδιωτικό τομέα με στόχο την κινητοποίηση των δυνατών σημείων τους. Η ΕΕ θα πρέπει να στηρίζει την ανάπτυξη μιας προσέγγισης της επανένταξης που θα αφορά το σύνολο της διοίκησης, με

καλύτερο σχεδιασμό και αυξημένες συνέργειες με εθνικές και τοπικές στρατηγικές ανάπτυξης και αυξημένη ικανότητα των δημόσιων υπηρεσιών να ανταποκρίνονται στις ειδικές ανάγκες των επιστρεφόντων, με παράλληλο σεβασμό των αναγκών κοινωνικής συνοχής. Ο Frontex θα πρέπει επίσης να παρέχει τη στήριξή του ώστε να συμβάλει στην

ενίσχυση της ικανότητας των χωρών-εταίρων στον τομέα της οικειοθελούς επιστροφής και της επανένταξης, σύμφωνα με την εντολή του. Στο πλαίσιο αυτό θα περιληφθούν η ανάπτυξη αξιωματικών-συνδέσμων σε τρίτες χώρες ώστε να βοηθήσουν στην οργάνωση της επανεισδοχής και της επανένταξης, η ανάπτυξη της τοπικής ικανότητας και η ενίσχυση της ανάληψης ίδιας ευθύνης.

Προκειμένου να μεγιστοποιηθεί ο αντίκτυπος της βοήθειας για την επανένταξη, στο πλαίσιο των διεθνών εταιρικών μας σχέσεων που αποτελούν βασική συνιστώσα του νέου συμφώνου, η ΕΕ θα **συμβάλει στην ενίσχυση των κρατικών φορέων και των δομών διακυβέρνησης της μετανάστευσης σε τρίτες χώρες και στην αποφυγή δημιουργίας παράλληλων συστημάτων** υπό την καθοδήγηση είτε του χορηγού είτε των παρόχων υπηρεσιών επανένταξης. Η στήριξη αυτή θα πρέπει να ενισχύσει την ικανότητα των εθνικών και τοπικών αρχών και των παρόχων υπηρεσιών επανένταξης στο πλαίσιο της διοίκησης, λόγω χάρη με την παροχή κατάρτισης και τη στήριξη της ανάπτυξης και της εφαρμογής πλαισίων πολιτικής και επιχειρησιακών πλαισίων, ώστε να ενισχυθεί η βιωσιμότητα και να περιοριστεί η εξάρτηση από εξωτερικούς παρόχους και από τη χρηματοδότηση των χορηγών. Οι χώρες καταγωγής θα ενθαρρύνονται και θα υποστηρίζονται ώστε να αναλαμβάνουν αυξημένες αρμοδιότητες στην υποδοχή και τον προσανατολισμό των επιστρεφόντων, για παράδειγμα με τη θέσπιση υπηρεσιών ενιαίας εξυπηρέτησης οι οποίες θα διευκολύνουν την πρόσβαση στις δημόσιες υπηρεσίες και θα συντονίζουν τις παραπομπές σε έργα επανένταξης και άλλα έργα ανάπτυξης, με την κατάλληλη συμμετοχή του ιδιωτικού τομέα. Η συμμετοχή των τοπικών κοινοτήτων θα πρέπει να ενισχυθεί, μεταξύ άλλων με το άνοιγμα στον τοπικό πληθυσμό προγραμμάτων επανένταξης που βασίζονται στην κοινότητα.

Με τον τρόπο αυτό θα ενισχυθεί η **συνοχή με τα αναπτυξιακά προγράμματα** σε χώρες εταίρους, τα οποία στηρίζονται από την ΕΕ ή άλλους χορηγούς. Σε στρατηγικό επίπεδο, ο διάλογος στο πλαίσιο εταιρικών σχέσεων με χώρες εταίρους θα συμβάλει στην ενσωμάτωση των στρατηγικών προτεραιοτήτων στον σχεδιασμό και την υλοποίηση προγραμμάτων επανένταξης, ενώ, σε επιχειρησιακό επίπεδο, ο καλύτερος συντονισμός και η καλύτερη διαχείριση των πληροφοριών, που διευκολύνονται από τα εργαλεία παραπομπής και ανταλλαγής πληροφοριών που περιγράφονται στη στρατηγική, θα συμβάλλουν στη μεγιστοποίηση της χρήσης των πόρων και στη βελτίωση της ποιότητας των παραπομπών σε όλα τα προγράμματα. Θα πρέπει να δοθεί η δέουσα σημασία στην τοπική κατάσταση και δυναμική, ώστε να εξασφαλιστεί η αποτελεσματικότητα της στήριξης της επανένταξης.

Η μελλοντική πορεία

- Η Επιτροπή θα ενσωματώσει και θα εξορθολογίσει όσο το δυνατόν περισσότερο την επιστροφή και την επανένταξη στις δραστηριότητες αναπτυξιακού προγραμματισμού σε εθνικό και τοπικό επίπεδο στις χώρες εταίρους· οι παραπομπές σε προγράμματα ανάπτυξης (π.χ. τεχνική και επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση και δράσεις δημιουργίας θέσεων απασχόλησης) θα πρέπει να αυξηθούν. Στο πλαίσιο αυτό, οι υπηρεσίες της Επιτροπής, η Ευρωπαϊκή Υπηρεσία Εξωτερικής Δράσης και οι αντιπροσωπείες της ΕΕ θα συνεργαστούν στενά με τα κράτη μέλη και τους τοπικούς παρόχους υπηρεσιών επανένταξης.

- Η **Επιτροπή**, σε στενή συνεργασία με τον ύπατο εκπρόσωπο, θα στηρίξει την ανάπτυξη και την εφαρμογή των νομικών, πολιτικών και επιχειρησιακών πλαισίων για την επανένταξη σε χώρες εταίρους.
- Προκειμένου να ενισχύσει την ανάληψη ίδιας ευθύνης από τρίτες χώρες όσον αφορά την επανένταξη, η **Επιτροπή**, σε συνεργασία με τους ενδιαφερόμενους φορείς, θα εργαστεί στο πλαίσιο εταιρικών σχέσεων με αρχές τρίτων χωρών και τοπικές κοινότητες για τον σχεδιασμό και την υλοποίηση προγραμμάτων επανένταξης.
- Η **Επιτροπή**, με τη στήριξη του **Frontex** όπου απαιτείται, θα στηρίζει την ενίσχυση της ικανότητας τρίτων χωρών να παρέχουν υπηρεσίες οικειοθελούς επιστροφής και επανένταξης.

3.7 Χρηματοδότηση της οικειοθελούς επιστροφής και της επανένταξης

Στο πολυετές δημοσιονομικό πλαίσιο 2014-2020 η **ΕΕ αποτέλεσε κύριο παράγοντα** στήριξης της οικειοθελούς επιστροφής και της επανένταξης, συμπληρώνοντας και στηρίζοντας τις εθνικές προσπάθειες των κρατών μελών της ΕΕ. Εκτιμάται ότι ποσοστό 75 % των δαπανών επιχειρησιακών προγραμμάτων υποστηριζόμενης οικειοθελούς επιστροφής καλύφθηκε από χρηματοδότηση της ΕΕ και το υπόλοιπο από τους εθνικούς προϋπολογισμούς.

Στον **νέο δημοσιονομικό κύκλο 2021-2027**, η ΕΕ θα ενισχύσει τον ρόλο της λαμβάνοντας υπόψη τις προτεραιότητες που καθορίζονται στην παρούσα στρατηγική και στηρίζοντας την υλοποίησή της στο πλαίσιο των συναφών ταμείων, διασφαλίζοντας παράλληλα τον συντονισμό καθ' όλη τη διάρκεια της διαδικασίας. Στο πλαίσιο του **Ταμείου Ασύλου, Μετανάστευσης και Ένταξης (AMIF) για την περίοδο 2021-2027**, η Επιτροπή θα στηρίξει τις δράσεις των κρατών μελών προωθώντας την αύξηση των οικειοθελών επιστροφών από την ΕΕ και θα παράσχει χρηματοδότηση για συστήματα υποστηριζόμενης οικειοθελούς επιστροφής, καθώς και για την αρχική επανένταξη των επιστρεφόντων στις χώρες τους. Επιπλέον, θα εξασφαλίσει χρηματοδοτική στήριξη για τη συντήρηση και ανάπτυξη εργαλείων πληροφόρησης σε επίπεδο ΕΕ, όπως το μέσο χορήγησης βοήθειας για την επανένταξη και ο κατάλογος βοήθειας σε θέματα επιστροφής και επανένταξης, καθώς και για την ανάπτυξη της ικανότητας στα κράτη μέλη. Ο Frontex θα παράσχει συμπληρωματική στήριξη στον τομέα αυτό μέσω των δραστηριοτήτων πριν και μετά την επιστροφή, τις οποίες διεξάγει. Οι δραστηριότητες που χρηματοδοτούνται στο πλαίσιο του Ταμείου Ασύλου, Μετανάστευσης και Ένταξης και εκείνες που διεξάγει ο Frontex θα επικεντρώνονται κυρίως στα πρώιμα στάδια της στήριξης της επανένταξης και στην ειδική στήριξη σε μεμονωμένους επιστρέφοντες.

Ο **Μηχανισμός Γειτονίας, Ανάπτυξης και Διεθνούς Συνεργασίας (ΜΓΑΔΣ) - Η Ευρώπη στον κόσμο** και ο **Μηχανισμός Προενταξιακής Βοήθειας (ΜΠΒ) ΙΙΙ** θα συμβάλλουν στην υλοποίηση της παρούσας στρατηγικής, μεταξύ άλλων συνδράμοντας μετανάστες και τις οικογένειές τους στις χώρες διέλευσης ή προορισμού εκτός ΕΕ ώστε να επιστρέψουν οικειοθελώς και να επανενταχθούν στη χώρα καταγωγής. Από συνολικό προϋπολογισμό ύψους 79,5 δισ. EUR, ενδεικτικά ποσοστό 10 % του χρηματοδοτικού κονδυλίου του Μηχανισμού Γειτονίας, Ανάπτυξης και Διεθνούς Συνεργασίας - Η Ευρώπη στον κόσμο θα διατεθεί ιδίως για δράσεις στήριξης της διαχείρισης και διακυβέρνησης της μετανάστευσης και του αναγκαστικού εκτοπισμού, καθώς και για την αντιμετώπιση των γενεσιουργών

αιτίων της παράτυπης μετανάστευσης και του αναγκαστικού εκτοπισμού όταν στοχεύουν άμεσα ειδικές προκλήσεις που σχετίζονται με τη μετανάστευση και τον αναγκαστικό εκτοπισμό. Συμπληρώνοντας το Ταμείο Ασύλου, Μετανάστευσης και Ένταξης και βάσει μιας προσέγγισης προσαρμοσμένης στις εθνικές και περιφερειακές ιδιαιτερότητες, τα ταμεία αυτά θα συμβάλλουν επίσης στην επανένταξη των μεταναστών και των οικογενειών τους που επιστρέφουν από την ΕΕ, ιδίως μέσα από την ανάπτυξη δομών και ικανοτήτων των χωρών εταίρων και την υλοποίηση προγραμμάτων στήριξης που ωφελούν τόσο τους επιστρέφοντες όσο και τις κοινότητες υποδοχής.

Επιπλέον, ο ΜΓΑΔΣ — Η Ευρώπη στον κόσμο και ο ΜΠΒ ΙΙΙ θα στηρίζουν τις εθνικές αρχές και τους φορείς των χωρών καταγωγής ώστε να αυξήσουν την ανάληψη ίδιας ευθύνης για τις δραστηριότητες επιστροφής και επανένταξης που λαμβάνουν χώρα στην επικράτειά τους, μεταξύ άλλων ενισχύοντας την ικανότητά τους να παραπέμπουν τους επιστρέφοντες σε αποτελεσματικά συστήματα επανένταξης και βοηθώντας τους να αναπτύξουν κατάλληλο νομικό και πολιτικό πλαίσιο, καθώς και τα σχετικά εργαλεία πληροφόρησης και τις δομές συντονισμού.

Τα δύο αυτά χρηματοδοτικά μέσα θα στηρίζουν επίσης τις συναφείς τρίτες χώρες διέλευσης ή προορισμού ώστε να ενισχύσουν την ικανότητα των χωρών αυτών να παρέχουν προστασία και βοήθεια για την οικειοθελή επιστροφή από την επικράτειά τους, λαμβάνοντας υπόψη τις ανάγκες των μεταναστών, μεταξύ άλλων τα ευάλωτα σημεία τους, ζητήματα θεμελιωδών δικαιωμάτων και την ανάγκη παροχής διεθνούς προστασίας.

Η Επιτροπή θα λάβει υπόψη τις προτεραιότητες της στρατηγικής αυτής κατά τον προγραμματισμό των διαφόρων πρωτοβουλιών της για την εκούσια επιστροφή και επανένταξη που σχετίζονται με **επιμέρους χώρες εταίρους και περιοχές**. Οι επιμέρους χώρες εταίροι και περιοχές που θα μπορούσαν να επωφεληθούν από τις διάφορες μορφές στήριξης που προβλέπονται στην στρατηγική θα προσδιορίζονται στο πλαίσιο της διαδικασίας προγραμματισμού.

Επιπλέον, η Επιτροπή θα **χρηματοδοτήσει την έρευνα** σχετικά με την οικειοθελή επιστροφή και επανένταξη, προκειμένου να στηρίξει την υλοποίηση της στρατηγικής και να ενισχύσει τη βάση τεκμηρίωσης. Οι προσδοκίες και οι αντιλήψεις σχετικά με την επιστροφή και την επανένταξη θα πρέπει να διερευνηθούν περαιτέρω, σε συνδυασμό με μια διεξοδική αξιολόγηση της αποτελεσματικότητας και της βιωσιμότητας της επανένταξης.

Η μελλοντική πορεία

- Η **Επιτροπή** θα λάβει υπόψη τους στόχους της παρούσας στρατηγικής στα **πολυετή προγράμματα των κρατών μελών** στο πλαίσιο του Ταμείου Ασύλου, Μετανάστευσης και Ένταξης, καθώς και στον προγραμματισμό του Μηχανισμού Γειτονίας, Ανάπτυξης και Διεθνούς Συνεργασίας - Η Ευρώπη στον κόσμο και του Μηχανισμού Προενταξιακής Βοήθειας ΙΙΙ.
- Τα **κράτη μέλη** θα πρέπει να εξακολουθήσουν να στηρίζουν την οικειοθελή επιστροφή και επανένταξη των μεταναστών που επιστρέφουν από τα εδάφη τους μέσω των **εθνικών προϋπολογισμών** τους.
- Η **Επιτροπή** θα στηρίξει την **έρευνα** στον τομέα της οικειοθελούς επιστροφής και επανένταξης.

Επόμενα βήματα

Η προώθηση της οικειοθελούς επιστροφής και της επανένταξης είναι βασικός στρατηγικός στόχος, όπως καθορίζεται στο νέο σύμφωνο για τη μετανάστευση και το άσυλο.

Η Επιτροπή, όπου αρμόζει, μαζί με τον ύπατο εκπρόσωπο, τα κράτη μέλη, τον Frontex, τις αντιπροσωπείες της ΕΕ, τις χώρες εταίρους και το ευρύ φάσμα ενδιαφερομένων φορέων και διεθνών οργανώσεων που εμπλέκονται στην πολιτική για τη μετανάστευση, θα εργαστούν από κοινού για την υλοποίηση όλων των πτυχών της παρούσας στρατηγικής, ώστε να εξασφαλιστεί ο σωστός σχεδιασμός και συντονισμός των ενωσιακών και εθνικών συστημάτων για την προώθηση και τη στήριξη αποτελεσματικών και ανθρώπινων προγραμμάτων οικειοθελούς επιστροφής και βιώσιμης επανένταξης.

Η στενή συνεργασία με τις χώρες εταίρους θα είναι μείζονος σημασίας για την υλοποίηση διαφόρων πτυχών της στρατηγικής. Το νέο σύμφωνο για τη μετανάστευση και το άσυλο σηματοδότησε μια αλλαγή πλεύσης στη συνεργασία της ΕΕ με διεθνείς εταίρους στον τομέα της μετανάστευσης. Για τον σκοπό αυτό, η Επιτροπή, σε στενή συνεργασία με τον ύπατο εκπρόσωπο, θα συνεργαστεί με τις χώρες προτεραιότητας για την επιστροφή και την επανένταξη στο πλαίσιο ολοκληρωμένων, ισορροπημένων, προσαρμοσμένων και αμοιβαία επωφελών εταιρικών σχέσεων για τη μετανάστευση, διευρύνοντας και αξιοποιώντας την εμπιστοσύνη που έχει ήδη αναπτυχθεί.

Ένα βελτιωμένο νομικό πλαίσιο θα διευκολύνει περαιτέρω την αποτελεσματική υλοποίηση της παρούσας στρατηγικής. Η Επιτροπή θα συνεργαστεί με το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο ώστε να προχωρήσουν και να ολοκληρωθούν οι διαπραγματεύσεις για το νέο σύμφωνο, συμπεριλαμβανομένης της αναδιατύπωσης της οδηγίας για την επιστροφή. Η διευρυμένη εντολή του Frontex, η ανάπτυξη του μόνιμου σώματος και η ενίσχυση της ικανότητάς του να στηρίζει την οικειοθελή επιστροφή και την επανένταξη πρέπει να μεγιστοποιηθούν ώστε να επιτευχθούν οι στόχοι της παρούσας στρατηγικής.

Τέλος, η Επιτροπή θα παρακολουθεί την υλοποίηση της στρατηγικής, ιδίως στο πλαίσιο του Ευρωπαϊκού Δικτύου Μετανάστευσης και του τακτικού διαλόγου με το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και με τα κράτη μέλη στο Συμβούλιο.